

et qui recipit iustū in nomine iusti: mercedē iusti accipiet. **N**ā cū eliseos tā-
 pos poeta ille describeret. vbi putant
 habitare animas beatorū. non solum
 ibi posuit eos qui propriis meritis ad
 illas sedes puenire potuerūt: sed ad-
 iecit atq; ait. **Q**uiq; sui memores ali-
 os fecere merendo: id est qui prome-
 ruert alios: eosq; sui memores pme-
 rendo fecerūt. **P**roterius tanq̄ eis di-
 cerent. q̄ frequētatur ore xp̄iano cū
 se cuiq; sanctorū humilis quisq; cō-
 mendat et dicit. memor mei esto: atq;
 id ut esse possit pmerendo efficit. **S**i
 quis iste sit modus. et q̄ sint ip̄a pec-
 cata que ita impediūt puencōnem ad
 regnum dei. ut tamen sanctorū ami-
 corū meritis impetrent indulgētiam:
 difficilimū est inuenire: piculohissimū
 diffinire. **E**go certe usq; ad hoc tem-
 pus cū inde satageres: ad eorū inda-
 gīnē peruenire non potui. **E**t fortassis
 propterea latent ne studiū proficiē-
 di ad omnia peccata cauenda pigres-
 cat: quomā si scirentur que vel qualia
 sint delicta pro quibus etiā pmanē-
 tibus. nec profectu vite melioris ab-
 sūptis intercessio sit inquirēda. **A**spe-
 rāda iustorū: ei secura se obuolueret
 humana segnicies. nec euolu talib;
 implicamentis vllius p̄tuis expedi-
 cōne curaret: sed tantūmodo quere-
 ret aliorū meritis liberari: quos ami-
 cos sibi de māmōna iniquitatis ele-
 mosarū largitate fecisset. **N**unc ve-
 ro dum venialis iniquitatis etiā si p-
 seueret ignoratur modus: profecto
 et studiū in meliora proficiendi orā-
 do. et instando vigilantius adhibet̄:
 et faciēdi de māmōna iniquitatis san-
 ctos amicos cura nō spernitur. **S**erū
 ista liberacō que fit siue suis quibus-
 q; oracōnibus siue intercedentibus
 sanctis id agit ut in igne quisq; nō
 mittatur eternum: nō ut cū fuerit mis-

sus post quantumcūq; inde tempus
 eruatur. **N**am et illi qui putant sic in-
 telligendum esse quod scriptum est.
 afferre terram bonā. vberem fructu;
 aliam tricenū. aliam sexagenu;. aliā
 centenū: ut sancti pro suorū diuer-
 sitate meritoꝝ. alij tricenos homines
 liberēt. alij sexagenos. alij centenos:
 hoc in die iudicij futurū suspicari so-
 lent. non post iudiciū. **Q**ua opinione
 quidā cum videret homines impuni-
 tatē sibi puerhissime pollicentes. eo q̄
 om̄es isto modo ad libera cōnē ptine-
 re posse videantur. elegantissime re-
 spondisse phibetur: bene potius esse
 viuendū. ut inter eos quisq; repiat̄
 qui pro alijs intercessuri sunt libera-
 dis. ne tam pauci sint. ut cito ad nu-
 merū suum vel tricenū. vel sexagenū.
 vel centenū vno quoq; eorū puemien-
 te. multi remaneāt qui erui iam de pe-
 nis illoꝝ intercessione non possint:
 et in eis inueniatur quisquis sibi spem
 fructus alieni temeritate vanissima
 pollicet̄. **N**ec me respōdisse illis suf-
 fecerit. qui sacrarū literarū quas com-
 munes habemus auctoritatē nō sper-
 nūt: sed eas male intelligēdo nō qd̄
 ille locūtur. sed hoc potius putant fu-
 turū esse quod ip̄i volunt. **H**ac itaq;
 responsione reddita: librū sic promi-
 simus termināmus.

¶ Explicit lib. vicesimus primus.
¶ Incipiunt tituli libri. xxij.

- i **¶** De condicōe angelorū et ho-
 minū.
- ij **¶** De eterna dei et incommutabili
 eius volūtate.
- iii **¶** De pmissione eterne beatitu-
 dinis sanctorū. et p̄ctuis sup-
 plicis impioꝝ.
- iiii **¶** Contra sapiētes mūdi qui pu-
 tant terrena hoīm corpōra ad

- celesti habitaculum nō posse transferri.
- v **De resurrectione carnis. quā quādam mūdo credētes nō credūt.**
- vi **Quod roma conditorē suū romulū diligēdo deū fecit. ecclia autē xpm deū credēdo dilexerit.**
- vii **Quod ut mūdo in xpm crederet virtus fuerit diuine non persuasione hūane.**
- viii **De miraculis que ut mundus in xpm crederet facta sūt. et fieri mūdo credēte nō desinūt.**
- ix **Quod vniuersa miracula que p̄ martires i xpi noie fiūt ei fidei testimoniu ferant q̄ in xpm martires crediderūt.**
- x **Quanto dignius honorentur martires qui ideo multa mira obtinēt ut deus verus colatur. q̄ demōes qui ob hoc quedā faciūt ut ipi dii esse credātur.**
- xi **Contra platonicos qui de naturalibz elemētis ponderibz argumētatur terrenū corpus in celo esse non posse.**
- xii **Contra calūmias infidelū quibus xpianos de credita carnis resurrectione irrident.**
- xiii **An abortiu nō ptineāt ad resurrectionē si p̄tinēt ad numerū mortuorū.**
- xiiii **An infantes in ea sūt resurrecturi habitudie corpis. quā habituri erant etatis accessu.**
- xv **An ad dominici corpis modū oim mortuorū resurrectura sint corpora.**
- xvi **Qualis intelligēda sit conformacō sanctorū ad imaginem filij dei.**
- xvii **An in suo sexu resuscitāda atq̄ mansura sint corpora femina naz̄ mortuaz̄.**
- xviii **De viro p̄fecto id ē xpo a corpore eius. id est ecclia que ē**

- ipius plenitudo.
- xix **Quod oīa corpis vicia q̄ in hac vita hūano contraria sūt decori. in resurrectione nō sūt futura. vbi manēte naturali substantia i vna pulchritudinē et qualitas occurret a q̄ntitas.**
- xx **Quod in resurrectione mortuorū natura corporū quibuslibz modis dissipatoz̄ in integrū vnicūqz reuocanda sit.**
- xxi **De nouitate corpis spiritalis in quā sanctorū caro mutabit̄.**
- xxii **De miserijs ac malis q̄bz hūanū genus melio p̄me p̄uarica cōis obnoxii ē. et a quibz nemo nisi p̄ xpi gratiā liberatur.**
- xxiii **De his q̄ p̄ter illa mala q̄ bonis malisqz omnia sūt adiutorū laborē specialiter p̄tinēt.**
- xxiiii **De bonis quibz etiā hanc vitam dānacōm obnoxā creator impleuit.**
- xxv **De putacia quorū dā qui resurrectionē carnis quā sic p̄dictū ē totus mūdo credit impugnant.**
- xxvi **Quo porphirin diffinico qua beatis animis putat corpus oīe fugiendū ipius platonis sentētia destruat̄. qui dicit sūmū deū dñs p̄misisse: ut nūqz corporibz exuerētur.**
- xxvii **De contrarijs diffinicoz̄ platonis atqz porphirin. in quibus si vterqz alteri cederet a veritate neuter deuiaret.**
- xxviii **Quid ad verā resurrectionis fidē vel plato vel latro. vel etiā varros ferre sibi potuerit si opinione seoz̄ i vna sūmaz̄ ouerissent.**
- xxix **De qualitate visionis. q̄ i futuro seculo sancti deū videbūt.**
- xxx **De eterna felicitate ciuitatis dei sabbatoqz p̄uenio.**
- Explicit tituli. Incip̄ lib. xxii.**

Sic in primo li-
bro superiori pmi-
simus. iste huius
totius opifvlū9
disputacōem de
ciuitatis dei eter-
na beatitudie cō-
tinebit: que non ppter etatis p multa
sc̄la lōgitudinē tñ qñcūq; simēda e-
ternitati nomē accep: s; quemadmo-
dū sc̄ptū est in euāgelio. regni eius
nō erit finis: nec ita ut alijs moriēdo
decedētib; alijs succedētib; oriēdo
sp̄cies in ea ppetuitatis appareat. si-
cut in arbore q̄ peni frōde vestitur
et eadē videtur viriditas pmanere
dū latentib; et cadētib; folijs subm-
de alia q̄ nascūtur facē obseruant o-
pactatis: s; omnes in ea ciues immor-
tales erūt. adipiscētib; et hominib;:
qd̄ nūq; s̄a angeli pdiderūt. **F**aciet
hoc deus oīpotētissimns eius o ditor:
Promisit enī nec mentiri potest: et q̄-
bus fidē hīc q̄ facēt. mītra sua et nō
pmissa et pmissa iam fecit. **I**p̄e enī
qui in pncipio cōdidit mūdū. plenū
bonis oīb; visibilib; atq; intelligibī-
lib; reb;: in quo nichil melius mltitu-
it q̄ sp̄s q̄b; intelligentiā dedit et
sue cōtēplacōis abiles capacesq; sui
prestuit. atq; vna societate deuinxit:
quam sanctā q̄ supnā dicimus ciuitate.
In qua res q̄ sustētētur bñq; sint.
deus ip̄e illis est: tāquam vita victus
q; cōmunis. **Q**ui liberū arbitriū eidē
intellectuali nature tribuit tale. ut si
veller deserē deū bñtudine s; suam
cōtinua miseria ess; secutura. **Q**ui cū
p̄faret angelos quosdam p elationē
qua ip̄i sibi ad beatam vitā sufficere
vellent tāti boni deserto: es futuros:
nō eis ademit hanc ptātem. potētius
et melius eē iudicās etiam de malis be-
nefacē: q̄ mala esse nō finē. **Q**ue oīo
nulla essent. nisi natura mutabilis q̄-

uis bona et a sumo deo atq; in cōmū-
tabili bono q̄ bona oīa o dicit insti-
ta. peccādo ea sibi ip̄a feciss;: quo etiā
peccato suo teste cōiunctur. bonam
cōditam esse naturā nisi enī magnū
ip̄a. licet nō equale o ditor bonū ess;:
pfecto desertio dei tanquam luminis
sui. malū eius eē nō poss;. **N**am sic ce-
citas oculi viciū ē. et idē ip̄m indicat
ad lumē vidēdum oculum esse cre-
atū. ac p hoc etiam ip̄o vicio suo ex-
cellentius ostēditur ceteris membris
mēbrū capax luminis: nō enī alia cā
eēt viciū eius carere lumine: ita natu-
ra q̄ fruebatur deo optimam se insti-
tam docet etiam ip̄o vicio. quo ideo
misera ē. quia nō fruītur deo qui casū
angeloz volūtariū iustissima pena
sempiternae infelicitatis obstrinxit:
atq; in eo sumo bono pmanētib; cete-
ris. ut de sua sine sine pmanēone cer-
ti essent tanquam ip̄ius pmiū permā-
hōis dedit. **Q**ui fecit hōie: ip̄m etiaz
rectū cū eodē libero arbitrio terrenū
quidē animal. s; celo dignū. si suo co-
steret auctori: miseria s̄it si eū deserēt
secutura. qualis nature huiusmōi cō-
ueniret. **Q**uē s̄it cū p̄uaricacōne le-
gis dei p dei des̄cōnē peccaturū eē p̄-
sceret. nec illi ademit libei arbitrij po-
testatē. simul puidēs qd̄ boni de ma-
lo eius ess; ip̄e facturū. q̄ de mortali
p̄ gemie merito iusteq; damnata
tantū p̄lm grā sua colligit. vt inde
suppleatq; mistauret partē q̄ lapsa ē
angeloz: ac sic illa dilecta q̄ supna
ciuitas nō fraudetur suoz nio ciuū.
quin etiā fortassis et vberiore letetur.
Multa enī s̄ūt a malis quidē cōtra
volūtātē dei: s; tāte ē ille sapiētie. tā-
teq; v̄tutis: ut in eos exinus siue fines
quos bonos et iustos ip̄e presciuit.
tendāt oīa q̄ volūtati eius videntur
adūsa: ac p hoc cū deus mutare d̄: vo-
lūtatem vt q̄bus leuis erat. v̄bigrā

red datur iratus: illi potius quam ipse mu-
tetur et cum quodammodo mutatum in his qui
patiuntur inueniant. sic mutatur sol oculis
sautiatis. et asper quodammodo ex mi-
ti et ex delectabili molestus efficitur:
cum ipse apud seipsum maneat idem qui fu-
it. Dicitur etiam voluntas dei quam facit
in cordibus obedientium mandatis eius. de
qua dicit apostolus. deus est enim qui operatur in
nobis et velle: sic iusticia dei non solum
qua ipse iustus est dicitur. sed illa etiam
quam in homine qui ab illo iustificatur fa-
cit: sic et lex eius vocatur qui potius est
hominis sed ab ipso data hominibus. Nam utique
homines erant quibus ait ihesus. In lege
vestra scriptum est: cum alio loco legamus
lex dei eius in corde ipsius. Secundo
hanc voluntatem quam dominus operatur in homi-
nibus etiam velle dicitur. quod ipse non vult.
sed suos id volentes facit: sicut dicitur
cognovisse quod ut cognosceretur
fecit. a quibus ignorabatur. Neque enim
dicente apostolo. nunc autem cognoscentes
deum imo cogniti a deo. fas est ut creda-
mus quod eos tunc cognoverit deus pro-
gnitos ante constitutionem mundi: sed tunc cognov-
isse dicitur est. quod tunc ut cognosceretur
effecit. De his locutionum modis.
iam in superioribus libris memini disputatum
Secundum hanc ergo voluntatem quam deum vel-
le dicimus quod alios efficit velle. a quibus
futura nesciuntur: multa vult nec
facit. **Ca. ij.**

Multa enim volunt fieri sancta eius ab
illo inspirata sancta voluntate
nec fiunt: sic orant qui pro quibusdam pie
sanctisque et quod orant non facit: cum ipse in
eis hanc orandi voluntatem sancto spiritu su-
o fecerit: ac pro hoc quoniam secundum dominum vo-
luntatem orant sancti. ut quisque sit sal-
uus. possumus illo modo locutionis dice-
re. vult deus et non facit: ut ipsum dica-
mus velle. qui ut vellet isti facit. Se-
cundo illam vero voluntatem suam quam cum eius
prescientia sempiterna est. profecto in celo et

in terra omnia quaecumque voluit non solum preterita
vel presentia. sed etiam futura iam fecit. Verum
antequam veniat tempus quo voluit ut
fieret quod ante tempora vniuersa presciuit atque
disposuit. dicimus fiet quando deus
voluerit. Si autem non solum tempus quo
futurum est. verum etiam utrum futurum sit igno-
ramus: dicimus. fiet quando deus voluerit.
Non quod deus novam voluntatem quam non ha-
buit tunc habebit: sed quod id quod ex eternita-
te in eius immutabili preparatum est volun-
tate tunc erit. **Ca. iij.**

Quapropter ut cetera tam mul-
ta propter alicuius nunc in christo videmus im-
pleri quod promittit abrahe dicitur. in semine
tuo benedicentur omnes gentes: ita quod
eiusdem semini eius promittit implebitur ubi
ait per prophetam. resurgens qui erat in monu-
mentis: et quod ait. erit celum novum et ter-
ra nova. et non erunt memores priorum.
nec ascendet in cor ipsum: sed leticia et ex-
ultationem inueniet in ea. Ecce ego fa-
ciam in iherosolyma exultationem et populum meum in
leticia: et exultabo in iherosolyma. et letabor in
ipso meo: et ultra non audietur in ea
vox fletus. Et per alium prophetam quod pronunti-
avit dicens eiusdem prophete. In tempore illo
saluabitur populus tuus omnes qui muer-
tus fuerit scriptus in libro: et multi do-
mi in terra puluere. siue ut quidam in-
terpretati sunt aggre exurgent. huius in vi-
ta eterna: et huius in obprobrium et confu-
sionem eternam. Et in alio loco per eundem
prophetam. Accipiet regnum sancti alius-
simi: et obtinebunt illud usque in seculum
et usque in seculum seculorum. Et paulo-
post. Regnum inquit eius regnum sempi-
ternum. Et alia que ad hoc pertinentia in li-
bro vicesimo posui: siue que non posui et
tamen in eiusdem libris scripta sunt. Veniet et
hec sic ista venient: que increduli non pu-
tabant esse futura. Idem quippe deus
vtraque promittit vtraque ventura esse pronun-
ciavit: que per hoc reseruit numma paganorum
eiusdem teste per prophetam nobilissimo pho-

paganorum. ¶ Ca. iij.

Sed videlicet homines docti atque sapientes contra vim tate auctoritatis que omnia genera hominum sic tanto antea predicti in hoc credendum sperandique dunt acute sibi argumetari videntur aduersus corporum resurrectionem et dicere quod in iij. de republica libro a cicerone commemoratum est. Nam cum herulem et romulum ex hominibus deos esse factos asseueraret quorum corpora inquit sunt in celum elata: neque enim natura patet ut id quod est de terra nisi in terra maneat. Nec est magna ratio sapientium: quorum dominus nouit cogitationes quam uane sunt. Si enim anime immo essemus id est sine ullo corpore spiritus et in celo habitantes terrena animalia nesciremus. nobisque futurum esse diceretur. ut terrenis corporibus animalibus quodam vinculo mirabili neciteremur: nonne multo fortius argumetaremur. id credere recusantes et diceremus. naturam non pati ut res in corpore ligamento corporeo vinceretur. Et tamen plena est terra vegetantibus animalibus membra terrena miro sibi modo conexa et implicita. Cur ergo eodem uolente deo que fecit hoc animal non potest terrenum corpus in celeste corpus atque colligari? An terrena picula tam exigua potuit aliquid celesti corpore melius apud se tenere: ut sensum breuique uitam: et eam sententiam atque uiuentem dedignetur celum suscipere aut susceptam non poterit sustinere cum de re sentiatque uiuat ista meliore quam est corpus omne celeste? Sed ideo nunc non fit: quia nondum est tempus quo id fieri uoluit. que hoc quod uiuendo iam uoluit multo mirabilius quam illud quod ab istis non creditur fecit. Cur enim non ueremur ad ammiramus in corporeos animos celesti corpore potius terrenis illigari corporibus quam corpora licet terrena se debent quam ius

celestibus tamen corporibus sublimari: nisi quia hoc uideri uisum est et hoc sumus. illud uero nondum sumus. nec aliquando adhuc uidimus. Nam perfecto sobria ratione. consulta mirabilioris esse diuini operis reperitur in corporalibus corpora alia quodammodo atrox: que licet diuersa. que illa celestia. ista terrestria tamen corpora et corpora copulari. ¶ Ca. v.

Sed hoc incredibile fuit aliquando: ecce iam credidit mundus sublatum terrenum christi corpus in celum. resurrectionem carnis et ascensionem in supernas sedes: paucissimis remanentibus atque stupentibus. uel doctis. uel indoctis iam crediderunt docti et indocti. Si rem incredibile crediderunt: uideant que sint stolidi que non credunt. Si autem res incredibilis credita est etiam hoc utique incredibile est sic creditam esse quod incredibile est. Nec igitur duo incredibilia. resurrectionem scilicet nostri corporis in eternum. et rem tam incredibile mundum esse creditur: id est deus antequam uel unum horum fieret ambo futura esse predicti. Unum duorum incredibile iam factum uidemus. ut quod erat incredibile credit mundus: cur id quod reliquum est despatur. ut etiam hoc ueniat quod incredibile credit mundus. sic iam uenit quod sibi incredibile fuit. ut rem tam incredibile credit mundus quando quod hoc utrumque incredibile quorum uidemus unum. alterum credimus in eisdem rebus predictum fit per quas credidit mundus. Et ipse modus quo mundus credidit si confidetur: meredibilior mueritur. Ineruditos liberalibus disciplinis et omnino quantum ad istorum doctrinas attinet impolitos non pitos gramatica. non armatos dialectica. non rethorica inflatos. piscatores cristus cum retibus fidei ad mare huius seculi paucissimos misit: atque ita ex omni genere tam multos pisces et tanto mirabiliores. quanto rariores etiam ipsos phos

ce pit. Duobus illis incredibilibus si placet. imo quod placere debet; addamus hoc tertium. Ita ergo tria sunt incredibilia: quae tamen facta sunt. Incredibile est enim Christum resurrexisse in carne et in celum ascendisse cum carne: incredibile est mundum rectam incredibilem credidisse: incredibile est homines ignobiles. infimos paucissimos. impios. rectam incredibilem tam efficaciter mundo. et in illo etiam doctis persuadere potuisse. **H**orum trium incredibilium primum noluit isti cum quibus agimus credere. secundum cogitatur cernere: quod non inveniunt unde sit factum si non credunt tertium. Resurrectio certe Christi et in celum cum carne in qua resurrexit ascensio. toto iam mundo predicatur et creditur. Si credibilis non est. unde toto terrarum orbe iam credita est. **S**i multa nobiles. sublimes. docti. cum se vidisse dixerunt et quod viderunt diffamare curant eis mundum credidisse non mirum est. si istos adhuc credere nolle perdurum est: si autem ut verum est paucis obscuris minimis indoctis eam se vidisse dicentibus et scribentibus credidit mundus: cur pauci obstinatissimi qui remanserunt ipsi mundo iam credenti adhuc usque non credunt? **Q**uia propterea nunc exiguo ignobilium infimorum impiorum hominum credidit: quae vitam ostentabilibus testibus multo mirabilius divinitus seipsa persuasit. **E**loqua namque persuasiva deum quae dicebant mira fuerunt facta non verba. **Q**ui enim Christum in carne resurrexisse et cum illa in celum ascendisse non viderat: id se vidisse narratibus non loquentibus tamen. sed etiam miracula facientibus signa credebant. **H**omines quippe quos unus vel ut multum duarum linguarum fuisse noverrant repente linguis omnium gentium loquentes mirabiliter audiebant: claudum ab vteribus matris ad eorum verbum in Christi nomine post quadraginta annos incolumem ostendisse: sudaria de corporibus eorum ablata sanandis profuisse lan-

guentibus: in via qua fuerunt transiuri positos in ordine innumerales morbis variis laborantes ut ambulantiis super eos umbra transiret continuo salutem solere recipere: et alia multa stupenda in Christi nomine pro eis facta sunt signa: postremo etiam mortuos resurrexisse cernebant. **Q**ue si ut leguntur gesta esse occiderunt: ecce tot incredibilia tribus illis incredibilibus addimus. **E**t ut credatur unum incredibile. quod de carnis resurrectione atque in celum ascensione dicitur: multorum incredibilium testimoniatata ogerimus: et nondum ad credendum horrenda duricia incredulos flectimus. **S**ivero pro apostolos Christi ut eis credetur resurrectione. atque ascensione predicantibus Christi etiam ista miracula facta esse non credunt: hoc nobis unum grade miraculum sufficit. quod eam terrarum orbis sine ullis miraculis credidit.

Recolamus etiam hoc **Ca. vi.**
Loco illud quod de romulo credita divinitate tullius admiratur. **S**erba eius ut scripta sunt inferam. **M**agis enim inquit in romulo admirandum quod ceteri qui dii ex hominibus facti esse creduntur minus eruditus hominum seculis fuerunt ut fingendi proclivis esset ratio cum impetum facile ad credendum impellentur: romuli autem et aetate minus huius sexcentis annis iam mueteratis literis. atque doctis omnibus illo antiquo ex inculta hominum vita errore sublato fuisse cernimus. **E**t paulo post de eodem romulo ita loquitur quod ad hunc pertinet sensum. **E**x quo intelligi potest inquit pro multis annis ante homerum fuisse quam romulum: ut iam doctis hominibus a temporibus ipsis eruditus ad fingendum vix quicquam esset loci. **A**ntiquitas enim recipit fabulas fictas etiam nonnumquam incoedite: haec etas autem iam exulta proserim eludens omne quod fieri non potest respuit. **S**onus enim numero doctissimorum hominum idemque

doq̄nissimus omnū marcus tullius
 cicero p̄pterea dicit diuinitatē romuli
 mirabiliter creditā: q̄ eruditiā t̄pa
 fuerit q̄ falsitatē nō recipent fabulaz.
Quis autē romulū deū nisi roma credi
 dit: atq; id parua et incipiens. **T**ū
 deinde postēis seruare fuerat necesse
 qd̄ acceperāt a maiorib;: ut cū ista su
 p̄sticōne in lacte quodamō m̄ris ebi
 bita crescēt ciuitas: atq; ad tam ma
 gnū pueniret impiū ut ex eius fasti
 gio vult ex altiore quodam loco ali
 as q̄ gētē quib; dominaētur hac su
 a opimōe pfundēt: ut nō quidem cre
 derent. s; tamen dicerēt deum romulū
 ne ciuitatem cui fūiebant de o ditorē
 eius offenderent. aliter eam nominā
 do q̄ romā: q̄ id nō amore quidē hu
 ius erroris. s; tñ amoris errore credi
 derat. **X**p̄c autē q̄nq̄ sit celestis q̄ sem
 piterne o ditor: ciuitatis: nō tñ eū qm̄
 ab illo o dita ē deū credidit. s; ideo po
 nis ē o dēda. q̄ credit. roma o ditorē
 suū iā o structa q̄ dēdicata. tanquā de
 um coluit in tēplo: hęc autē iherlm̄ o di
 torē suū deū xpm̄ vt o struū posset q̄ dē
 dicari posuit in fidei fundamento. **I**l
 la illū amādo esse deum credidit: ista
 istū deum esse credēdo amauit. **S**ic
 ergo p̄cessit vñ amaret illa. et de ama
 to iam libētē etiā falsū bonū credēt:
 ita p̄cessit vnde ista credēt. ut recta
 fide nō temere quod falsū. s; quod
 verū erat amaret. **E**xceptis enim tot
 et tātis miraculis que p̄suaserūt deus
 esse xpm̄. p̄phetie quoq; diuine fide
 dignissima p̄cesserūt: q̄ in illo nō sic a
 p̄rib; adhuc creduntur implende: s;
 iam demonstrātur implete. **D**e romulo
 autē qd̄ o didit romam. in eaq; regna
 uit. auditur legiturue qd̄ factū ē. nō
 qd̄ ante fieret p̄phetatum. s; qd̄ sit rece
 ptus in deos creditū tenēt litere. non
 factū docent. **N**ullis q̄pe rerū mirabi
 liū signis id ei vere puenisse mōstra

tur. **L**upa quippe illa nutrix qd̄ vide
 tur quasi magnū extitisse p̄tentum:
 quale aut quātū ē ad demonstrādū de
 um. **C**erte enī et si nō mētrix fuit lu
 pa illa s; bestia. cū omne fūit ambo
 bus: frater tamē eius nō h̄ctur deus.
Quis autē p̄hibitus ē aut romulus.
 aut herculē. aut alios tales hoīes de
 os dicere: et mori maluit q̄ non dice
 re. **A**ut vero aliqua gēnum coleret
 inter deos suos romulum: nisi romani
 noīs metus cogēt. **Q**uis p̄ro nume
 ret q̄ multi quātalib; se uicia crudeli
 tatis occidi. q̄ xpm̄ deū negatē malue
 rūt. **P**roinde metus quālibet leuis in
 dignacōnis q̄ ab animis romanoꝝ
 si nō fieri posse putabatur existē o pel
 lebat aliquas ciuitates positas sub iu
 re romano tanq̄ deū colere romulus:
 a xpo autē deo nō solū colēdo verum
 etiā o stitendo tātam p̄ o r̄te terre mar
 tirū multitudinem metus reuocare nō
 potuit: nō leuis offēsiōis animoꝝ.
 s; immensarum variarūq; penarū: et
 ipius mortis q̄ plus ceteris formidat.
Neq; tunc ciuitas xpi q̄uis adhuc
 p̄grmaretur in terris. et h̄ret tamē
 magnorū agmina p̄loꝝ adūsus im
 pios p̄secutores suos p̄ tempali salu
 te pugnauit: s; potius ut obīneret e
 ternam nō repugnauit. **L**igabātur.
 includēbātur. cedebantur. torquebā
 tur. vrebātur. lamabantur. trucidā
 bantur. et multiplicabātur. **N**ō erat
 cis p̄ salute pugnare: nisi salutē p̄ sal
 uatore o tēnere. **S**cio in libro cice
 romis terciō nisi falloꝝ de republica di
 sputari: nullū bellū suscipi a ciuitate
 optima nisi aut p̄ fide. aut p̄ salute.
Quid autē dicat p̄ salute. vel intelli
 gi quā salutē velit. alio loco demon
 strans. s; h̄is p̄mis inquit quas etiā
 stultissimi sentiūt egestate. exilio vim
 culis. verberib;. elabūt sepe p̄uata. ob
 latamortis celeitate. **C**iuitatib; autē

mors ipsa pena est que videtur a pe-
na singulos vindicare. Debet enim osti-
tuta sic esse ciuitas vt eterna sit. Ita-
q; nullus in teitus e reipublice natura-
lis vt ho is i quo mors no mo necria e
veru ena optada p sepe. Ciuitas aut
cu tollitur deletur extinguitur. Simile
est quodammodo vt magna paruis
oferamus: ac sic ois hic mundus in-
tereat et coicidat. Hoc ideo dixit ci-
cero: qm mundum no interituru cu pla-
tonicis sentit. Costat ergo eu p ea
salute bellu voluisse suscipi a ciuitate
q fit vt maneat h ciuitas sic die etna
quauis morientib; et nascenib; singulis
sicut penms e opacitas oleo. vel lau-
ri atq; buuisinoi ceteraz arbor; sin-
guloz lapsu ortuq; filiorum. Mors
quippe vt dicit no hoim singuloz; s;
vniuse pena est ciuitatis: q a pena ple-
ruq; singulos vindicat. Vnde meri-
to queitur vtru recte fecerint saguti-
mi qn vniuse suam ciuitate in teire ma-
luerit: q; fide frange qua cu ipa rona
republica tenebantur. In quo suo fa-
cto laudatur ab hoib; terrene repu-
blice ciuib;. S; quo huic disputaioi
possent obediē no video. vbi dicitur
nulluz suscipiendū esse bellū. nisi aut
p fide. aut p salute: nec dicitur. si in
vnu siml piculū. ita duo ista coicurre-
rint vt tenei alterū sine alterius am-
issione no possit: quid sit potius eligen-
dū. Profecto eni saguti mi si salutē eli-
gerēt fides eis fuerat deserēda: si fi-
des tenēda. amittēda vtiq; salus sic
factū ē. Salus aut ciuitatis deit alis
ē. vt cu fide ac p fidē teneri. vel potius
acquiri possit: fide aut pdita ad eam
quisq; veniē no possit. Que cogitaco
firmissimi ac patientissimi cordis. tot
ac rātos martires fecit: qlem ne vnu q
de habuit. vel hre potuit. quādo ē de-
sus creditus romul9. ¶ Ca. vii.
Ed valde ridiculū ē. de romuli

ditate falsa cu de xpo loqmur face-
re mentionē. Veruntū cu sexcentis fer-
me annis an cicerone romulus fuit
atq; illa etas iā fuisse doctrimis dicat
exculta vt qd fieri no pt ome eludes
respuer: quāto magis post sexcentos
annos ipius tpe ciceronis maxime
q; postea sb augusto atq; tibeio eru-
dicoib; vtiq; tepib; resurrectionem
carnis xpi. atq; in celū ascensionem
tāq; id qd fieri no potest mēs huma-
na ferre no posset. eludensq; ab auri-
bus cordibusq; respuer: nisi eam fieri
potuisse atq; factū esse dimitas ipius
veritatis vel veritas dimitatis qd testā-
tia miraculoz signa mōstraēt. ut ter-
renib; et tradicētib; tā multis tāq;
magis psecucioib; pcedēs i xpo de-
inde ad nouū i scdm ceteris sacra resur-
reco. atq; immortalitas carnis q fidelissi-
me credētur: et pdicātur intrepidē:
et p orbē terre pullulatura fecū dūis cū
martirū sanguine ferētur. Legēbāt eni
pcoma pcedētia p betaz o currebāt
ostēta virtū. q sua debatur veritas no-
ua osuetudini. no o traia racoi: donec
orbis terre q psequēbatur furore. se-
quētur fide. ¶ Ca. viii.
Or inquit nūc illa miracula
q pdicatis facta eē no hūc. Possem q
de dicere necessaria fuisse pulq; cre-
dēt mundus. ad hoc vt credēt mūd9
Quisquis adhuc pdigia vt credat
inquirat. magnū ē ipse pdigū q mun-
do credēte no credit. Verū hoc ideo
o dicūt: ut nec tūc illa miracula facta
fuisse credātur. Vnde ergo tāta fi-
de xpus vsq; quaq; cātatur in celū cū
carne sublatu; S; n; tpib; eruditis.
et ome qd fieri no potest respuerib;. si
ne vllis miraculis mimiū mirabiliter in-
credibilia credidit mūdus. An for-
te credibilia fuisse: et ideo credita
esse dicturi sūt. Cur ergo ipi no cre-
dūt. Breuis ē igitur nra complexio.

timore turbatus: atque ubi se collegit.
farique potuit. abire illos iussit: et ad
se amplius non accedere imperavit. **R**ec
aliud occurrit fatigato lacrimis et il-
la iam necessitate restricto misit adhibe-
ret alexandrinum quendam qui tunc chri-
sturgus mirabilis habebatur: ut ipse fa-
ceret quod ab illis fieri volebat iratus
Sed postea quod venit ille. laborumque illo-
rum in cicatricibus sic artifex vidit. bo-
ni viri sanctus officio. persuasit homi-
ni. ut illis potius quam in eo tantum labora-
uerat quantum ipse inspiciens mirabatur suc-
curacionis sine frueretur: adiciens quod
reuera nisi sectus esset saluus esse non
posset. **S**ed valde abhorre a suis mo-
ribus. ut hominibus quorum artificiosissima
operam industriam diligentiam miras in
cicatricibus eius videt: propter exiguum
quod remansit. palmam tanti laboris aufer-
ret. **S**ed dicitur animo eius: et placuit
ut eodem alexandrino assistenti ipsi
finem illum ferro qui iam sensu omnium aliter
insanabilis putabatur aperiret. **Q**ue res
delata est in consequente diem. **S**ed cum
abissent illi. ex merito et merito domini
tantus est in domo illa exortus dolor
ut tanquam funeis plactus vix oppre-
meretur a nobis. **V**isitabant eum cotidie
sancti viri. episcopus tunc vrsalensis beate me-
morie saturinus et presbiter gloriosus:
ac diaconi carthagenensis ecclesie.
In quibus erat. et ex quibus solus est. nunc
in rebus humanis iam episcopus cum
honore a nobis debito nominandus
aurelius. **C**um quo recordantes mira-
bilia operum dei de hac re sepe locuti
sumus: eumque valde meminisse quod
omemoramus inuenimus. **Q**ui cum eum
sicut solebant vespere visiteret. roga-
uit eos miserabilibus lacrimis. ut mane
digresseretur esse partes suo fune: potius
quam dolere. **T**antus enim eum metus ex poi-
sonibus inuaserat peris: ut se intra medicorum
manus non dubitaret esse moriturum. **C**o-

solati sunt eum illi et hortati ut in deo fide-
ret: eiusque voluntatem viriliter ferret.
Inde ad orationem ingressi sumus: ubi
nobis ex more genua figentibus atque in-
cubentibus terre ille se ita proiecit tan-
quam fuisset aliquo impellente grauius pro-
stratus: et cepit orare. **Q**uibus modis.
quo affectu quo motu animi. quo
fluiuolacrimarum. quibus gemitibus atque
singultibus succunientibus omnia membra eius
et pene intercludentibus spiritum: quibus vllis
explicet vobis? **U**trum orarent alij.
nec in hoc eorum aueretur mentio. ne-
sciebamus. **E**go tamen prostratus orare non poteram
hoc tamen modo breuiter in corde meo di-
xi. **D**omine quibus tuorum precibus exaudis: si has
non exaudias? **N**ichil enim michi vide-
batur ad diem posse: nisi ut expiraret
orando. **S**urreximus. et accepta ab epi-
scopo benedictione discessimus. rogante il-
lo ut manu adessent: illisque ut equo
animo esset hortantibus. illuxit dies qui
metuebatur: aderat sui dei sicut se ad-
futuros esse permiserat: ingressi sunt me-
dici. parantur omnia que hora illa poscebat
tremenda ferramenta proferuntur. attoni-
tis suspensisque omnibus. **E**is autem quorum
erat maior auctas defunctum animum
eius solando erigentibus ad manus
secturi membra in lectulo opponuntur:
soluuntur nodi ligamentorum. nudatur
locus. inspicit medicus: et secundu[m] il-
lum finem armatus atque intentus inquirit.
Scrutatur oculis. digitisque contre-
ctat. temptat deinceps modis omnibus: in-
uenit firmissimam cicatricem. **J**am illa le-
ticia et laus atque gratulatio misericordie
et omnipotentis deo que fusca est ore omnium la-
crimantibus gaudens non est o[m]mittenda
meis vobis: cogitentur potius quam dicatur
In eadem carthagine innocentia reli-
giosissima femina de primarijs huius
ciuitatis in mamilla cancerum habebat:
re sic medici dicunt nullis medicamentis
sanabilem. **A**ut ergo preadi solet et

a corpore separari membrum ubi nascitur: aut ut aliquando diutius homo uiuat. tunc inde morte qualibet tardius ad futura se cum propter crastis ut fertur sententiam. omnis est omittenda curatio. **Hoc** illa a pitone medico et sue domui familiarissimo acceperat et ad solum deum se oratione doouerat: admonetur in somnis a prompuante pascha. ut in parte feminae obfuant ad baptisterium. quem quod illi baptisani primitus occurrisset. figeret ei locum signo christi fecit: et ofestim sanitas secuta est. **Medicus** sane qui ei dixerat ut michi curacionis adhiberet si paulo diutius uellet uiuere: cum insperasset ea postea et familiarissima comisset quod prius bene illud malum tali inspectioe cognouerat: quasi uult ab ea uelementer quid adhibuisset: cupiens quantum intelligi datur nosse medicamentum quo propter crastis diffinico uinceretur. **Cum**que ab ea quod factum esset audiisset: uoce uelut ostentantis et uultu ita ut illa metuere ne aliquid contumeliosum uerbum proferret in christum religiosa ueritate respondisse fertur: putabam inquit magnam aliquid tibi michi fuisse dicturam. **Atque** illa iam exhorrescente. mox addidit. **Quid** grande fecit christus sanare cancerum: qui quatuordecim annorum mortuum suscitauit. **Hoc** ego cum audissem et uelementer stomacharer. in illa ciuitate atque in illa persona non utique obscure factum tam ingens miraculum hic latere: bene etiam admonendam et pene obiurgandam putauit. **Que** cum michi respondiisset non se inde tacuisse. quasi uult ab eis quas forte tunc meo nas amicissimas secum habebat: utrum hoc antea scissent. **Respondere** se omnino nescisse. **Ecce** inquit quomodo non taces. ut nec iste audiatur. qui tibi tanta familiaritate iungatur. **Et** quod breuiter ab ea quasi uerba feci ut illis audientibus multumque mirantibus et glorificantibus deum. totum ex ordine quem admodum gestum fuit in

dicaret. **Medicum** quendam podagrae in eadem uerba. qui cum dedisset nomen ad baptismum et pro die quam baptisaretur in somnis a pueris migris curatis quos intelligebat demones esse. baptisari eodem anno prohibitus fuisse. eisque non obtemperans etiam occultantibus pedes eius in dolore acerrimum quale nunquam expertus esset. magisque eos uicem lauacro regnacorum ut nouerat ablui non distulisset: in baptisate ipso non solum dolore quo ultra solitum cruciabat. uerum etiam podagra caruisse. nec amplius postea quam diu uixisset pedes doluisse quis nouit. **Nos** tamen nouimus et paucissimi fratres ad quos id potuit peruenire. **Ex** mimo quidam curubitanus non solum a paralisi uerum etiam ab infirmi pondere genitalium cum baptisaretur saluus effectus est: et liberatus utraque molestia. tamquam mali nichil habuisset in corpore: de fonte regnacorum ascendit. **Quis** hoc propter curubi nouit: et propter rarissimos aliquos quibus hoc uerbum audi re potuerit. **Nos** autem cum hoc accepisset: iubente sancto episcopo aurelio etiam ut ueniret carthaginem fecimus: quod uis a talibus prius audierimus de quorum fide dubitare non possem. **Spiritus** tribumini hesperius apud nos est. habet in territorio huiusmodi fundum quem iudei appellant: ubi cum afflictione animalium suorum suorum. domumque suam spirituum malorum vim noxiam propter christum rogauit nos me absente presbiteros. ut aliquis eorum illo progeret: cuius oracionibus cederet. **Perrexit** unus. obtulit ibi sacrificium corporis christi: orans quantum potuit ut cessaret illa vexatio: deo propter misericordiam cessauit. **Acceperat** autem ab amico suo terram sanctam de iherosolymis allatam. ubi sepultus christus die tertio resurrexit: eademque suspenderat in cubiculo suo: ne quid mali etiam ipse pateretur. **At** ubi domus eius ab illa infestatione purgata est. quod de illa terra

heret cogitabat. quā diutius in cubi-
culo suo reuerētie cā hēre nolebat. For-
te accidit vt ego et collega tūc meus
epus limitēsis ecclie maximus i pxiō
essemus: vt veniremus rogauit: et ve-
nimus. Cūq; nobis omnia renulsi: etiā
hoc petiuit vt in fo dēur alicubi. atq;
ibi oracōnū locus fieret: vbi etiam pos-
sent xpīam ad celebranda q̄ dei sunt:
cōgregari. Nō restitimus: factū est.
Erat ibi iuuenis paralyticus rustica-
nus. Hoc audito petiuit a parentib;
suis. vt illū ad eum locum sanctū nō
cunctanter afferrēt. Quo cū fuisset al-
latus orauit: atq; i deo tūuo pedib; sal-
uus abscellit. **V**ictoriana dicitur vil-
la ab yppone regio nichilominus tri-
ginta milib; abest. Memoria martirū
ibi ē mediolanēsiū geruasi et pthasii
Portatus est eo quidā adolescens.
Qui cū dimidio tempe estatis equis
ablueret i flumis gurgite: demōnē in-
currit. **V**bi cū lacet vel morti pxius
vel similitimus mortuo. ad vesperos il-
lucymnos et oracōnes cū ancillis suis
et quibusdā sāmomialib; ex more do-
mina possessionis intrauit: atq; ym-
nos cantare cepit. Quā voce ille q̄
percussus. excussus est: et cum terribili
fremitu alta ē adprehensū mouē nō
audēs. siue nō valēs. tāquā eo fuerit
alligatus aut affixus tenebat: et cū
grādi eiulatu p̄i sibi rogans. cōfite-
batur vbi adolescētē. et q̄n et quō
iuaserit. **P**ostremo se exiturū ēē denū-
ciā. membra eius singula nomiabat:
que se amputaturū exiēs mimabatur:
atq; inter hec v̄ba discessit ab homie.
Si oculus eius in maxillā fusus te-
nuū venula ab interiore q̄i radice pen-
debat: totiq; eius mediū qd nigellū
fuerat albicauerat. Quo viso qui ade-
rāt. occurrerant aut etiā alij vocib; e-
ius acciti. et se omnes in oracōnē p̄ illo
strauerāt: quāuis eū sana mēte stare

gaudent: rursus tñ p̄t oculū eius cō-
tristati. medicū querēdū esse dicebāt
Ibi maritus sororis eius qui eū illuc
detulerat. potēs est m̄qt deus sancto-
rū oracōib; q̄ fugauit demōnē lumē
reddē. Tūc sic potuit oclm lapsū atq;
pedēre loco suo reuōū ligauit oratio:
nec sibi post septē dies putauit esse
soluēdū. **Q**d cū fecisset: samissimū inue-
nit. **S**anati sūt illic et alij duo: de q̄b;
dicere lōgum ē. **I**pponensem quendam
yginē scio cū se oleo punxisset cui p̄ il-
la orās p̄sbiter instillauerat lacrimas
suas: mox a demōnē fuisse sanatam.
Scio etiā episcopū semel p̄ adolescē-
te quē non vidit orasse: illūq; ilico de-
mōne caruisse. **E**rat quidā senex y-
pponensis florētius homo religiosus et
pauper. sartoris se arte pascebat: casu
lā pdiderat: et vnde sibi emēt nō hē-
bat: ad viginti martires quorū memo-
ria ē apud nos celeberrima et clarā
voce vt vestietur orauit. **A**udierūt eū
adolescentes q̄ forte aderāt irrisores:
eūq; discedētem exagitātes p̄seque-
bantur: q̄i a martirib; q̄n quaq; enos
folles v̄n vestimētū emēt petiussit. **A**t
ille tacitus ābulās eiectū grādē p̄scē
palpitātē vidit in lito ē: eūq; illis fa-
uētib; atq; adiuuātib; apprehendit:
et cuiusdā coco catoso nomie bene xpī-
ano ad cōqnāō dirariā iudicās quid
gestū sit. tricētis follib; vendidit: la-
nāō paraē inde disponens vt vxor e-
ius quō possit ei quo induētur efficeret.
Sed cocus cōcidēs piscem annulū
aureū in ventriculo eius inuenit: mox
q; miseratione flexus et religione p̄-
territus: homi eū reddidit dicens. **E**c-
ce quō te viginti martires vestierunt.
Ad aq̄s tibilitanas episcopo afferēte
p̄iecto martiris glōsissimi stephani
memoriā. veniebāt magne multitu-
dines occursum et occursum. **V**bi ceca mulier
vt ad ep̄m portātē duceretur orauit.

Flores quos ferebat dedit. recepit. oculis admouit: p̄tinus vidit. **S**tupētibus qui aderāt. p̄ibat exultās. viā carpens: et vie ducem vlt̄erius nō req̄rens. **M**emorati memoriā martiris q̄ posita est in castello smitēsi qd̄ yponēsi colome vicinū ē. eiusdē loci lucillus ep̄us ip̄so precedente atq̄ seq̄nte portabat. **F**istula cuius molestia iā diu laborauerat. et familiarissimī sui medici qui eū secaret operiebatur man⁹: illius pie sarcine vct̄acōne repente sanata ē. **N**ā deinceps eā in suo corpore nō iuenit. **E**ucharis ē p̄sbyter ex hispaia calame habitās veteri morbo calculi laborabat: p̄ memoriā supradicti martiris quā possidius illo aduexit ep̄iscopus. saluus factus est. **I**dē ipse postea morbo alio p̄ualecente mortuus sic iacebat vt ei iā pollices ligaretur: opitulacōe memorati martiris cū de memoria eius reportata esset. et sup̄iacētis corpus missa ip̄ius p̄sbyteri tunica suscitatus ē. **F**uit ibi vir in ordine suo p̄maris noīe marcialis. euo iā grauis. et multū a religione abhorēs xp̄iana. **H**abebat sane fidelē filiam: et generū eodē anno baptisatū. **Q**ui cū eū egrotatē multis et magnis lacrimis rogaret vt xp̄ianus fieret. proflus abnuī. eosq̄ a se turbida in dignacōne submouit. **V**isū ē genero eius vt irēt ad memoriā s̄i stephani. et illic p̄ eo q̄ntū possi oraret vt de⁹ illi daret mentē bonā q̄ credē nō differret in xp̄m. **F**ecit hoc ingēti gemitu et fletu. et sinceriter: ardēte pietatis affectu. **D**einde abscedēs aliquid de altari florū qd̄ occurrit tulit: ei⁹ cū iam nox esset ad capud posuit. **T**unc dormitū est: et ecce añ diluculū clamat vt ad ep̄m curretur: q̄ mecum forte tūc erat apud yponē. **C**ū ergo eū audiss̄ absentē. veniē p̄sbyter os postulauit. **V**enerūt. credē se dixit: admirā-

tib⁹ atq̄ gaudentib⁹ om̄ib⁹ baptisat⁹ ē. **H**ic q̄ diu vixit i ore hēbat xp̄e accipe sp̄m meū: cum hec v̄ba b̄ssimī stephani q̄n lapidatus ē a iudeis vlt̄ia fuisse nesciēt: q̄ huic q̄ vlt̄ia fuerit. **N**ā nō multo post etiā ipse defunctus ē. **S**anatus illic p̄ eūdē martirē etiā podagri duo: vnus cuius. pegrinus vnus. **S**ed cui⁹ om̄modo: pegrin⁹ aut p̄ reuelacōne quid adhiberet. q̄n doleret auduīt. **E**t cū hoc fecerit: dolor otinuo quiescit. **A**udurus nomen est fundi vbi eccl̄ia et in ea memoria martiris stephani ē. **P**uerū quēdā puulū cū in area ludēt. exorbitātes boues q̄ vehiculū trahēbāt rota obruerūt: et ofestim palpitaunt expirās. **H**uc mater arreptū ad eādē memoriā posuit et nō solū reuixit: verū etiā ille⁹ apparuit. **S**āmomialis quēdā in vicina possessione q̄ caspaliana dicitur. cū egrotudine laboraret ac desperaretur: ad eādē memoriā tunica eius allata ē: q̄ añq̄ reuocaret illa defuncta ē. **H**ac tñ tunica operuerūt cadauer eius parentes: et recepto sp̄u salua fca ē. **A**p̄d yponē ballus quēdā syrus ad memoriā eiusdem martiris orabat p̄ egrotatē et periclitantē filia eoq̄ secū veste eius atulerat: cū ecce puei de domo cucurrerunt: q̄ ei mortuā nūciarēt. **S**ed cū orante illo ab amicis suis exciperentur p̄hibuerunt eos illi dicere: ne p̄ publicū plangēt. **Q**ui cū domū rediss̄ iā suoz eiulatib⁹ p̄sonantē. et vestem filie quā ferebat sup̄ eam p̄iciss̄: rursus reddita est vite. **R**ursus ibidem apud nos hyrenei cuiusdā collectarij filius egrotudine extinctus ē. **C**ūq̄ corpus iaceret exanime atq̄ a lugētib⁹ et plangētibus exequie pararetur: amicorū eius quidā inter aliorū cōsolacōnis v̄ba suggestit: ut eiusdē martiris oleo corpus pungētur. **F**actu ē: et reuixit. **I**tēq̄ apud nos vir tribunitius

elcusimus sup memoriã martirũ q̄ in suburbano eius ē: egritudine exaniam posuit infantulũ filiũ suũ. Et post oracõnẽ quã multis cum lacrimis ibi fudit: viuẽtẽ leuauit. Quid faciã? **S**urgit huius op̄is implenda p̄missio: vt nõ hic possim om̄ia commemorare q̄ scio. Et p̄culdubio pleriq; nostrorũ cũ hæc legẽt. dolebunt me tã multa p̄termisisse: q̄ vtiq; mecũ sciũt. Quos iã nũc vt agnoscant rogo: et cogitẽt q̄ plixi laboris sit facere. qd̄ me hic nõ facere suscepti op̄is necessitas cogit. **S**i enĩ miracula famatũ vt alia taceã ea tĩmõ vltĩ scribere que per hũc martirẽ id est gloriosissimũ stephanũ facta sũt in colonia calamẽsi et in nr̄a: plurimĩ ofiendi sunt librinẽc tĩ oĩa colligi potẽt: s; tĩ de q̄b; libelli dan sũt. qui recitãretur in populis. Id nãq; fieri volumus. cum vide remus añq; similia dĩmarũ signa v̄tũ etiã nostris tẽporib; frequẽtari: et ea nõ debere multorũ noticie deperire. **N**õ dum ē autẽ bienniũ ex quo apud p̄ponẽ regĩũ cepit esse ista memoria. et multis qd̄ nobis certissimũ est nõ datis libellis de hĩs q̄ mirabiliter facta sũt: illi ip̄si qui dati sũt ad septuagimã ferme numerũ puenerãt. qñ ista scripsi. Calamẽ vero vbi q̄ ip̄a memoria prius esse cepit. et crebrius dant: incomparabili multitudine superant. **S**ociali etiã que colonia vtice vicina ē multa p̄clara p̄ eundem martirẽ facta cognouimus: cuius ibi memoria longe priusq; apud nos ab episcopo euodios situta est: s; libelloz dando rũ ibi s;uetudo nõ est: vel potius non fuit: nã fortasse nũc eẽ iam cepit. Cũ enĩ nup̄ illic eẽmus. petromã clarissimã femĩnam q̄ ibi mirabiliter ex magno at; diurno i q̄ medicorũ aduitoriã cũ cãta defecerant languore sanata ē: hortati sumus volẽte sup̄ dco loci ep̄i

scopo vt libellũ daret qui recitãretur in poplo: et obediẽtissime paruit. In quo posuit etiã qd̄ hic reticere nõ possum: q̄uis ad ea q̄ hoc opus vrgente festinaẽdõ pellar. **A** quodã iudeo dixit sibi fuisse p̄suasũ vt anulũ capillatio vicio miserẽt. q̄ s; om̄i veste ad nuda corporis cingẽtur: qui annulus haberet sub gemma lapidem in rembo inuẽtũ bouis. **H**oc alligata q̄i remedio: ad sancti martiris limma veniebat. **S**i p̄fecta a carthagine cũ in cõfimo fluminis bagrade in sua possessione mãhĩs; surgẽs vt iter pagẽt ante pedes suos illũ iacentẽ anulũ vidit: et capillatiã zõnã q̄ fuerat alligatis mirata tẽptauit. Quã cũ om̄ino suis nodis firmissimis. sic erat cõperiss; altricã: crepuisse atq; exiluisse anulũ suspicata est. **Q**ui etiã ip̄e cũ intergerrimus fuiss; inuẽtus: futuẽ salutis quodamõ pignus de tãto miraculose accepisse p̄sumpsit: atq; illud vinculũ soluens. simul cum eo dẽ annulo piecit in flumẽ. **N**õ credũt hoc q̄ etiam dñm nr̄m ihesũ xpm p̄ integra v̄ginalia matris emixũ et ad discipulos hostijs clausis ingressum fuisse non credũt. **S**i hoc certe quẽrant: et si verũ inuenerint illa credãt. **C**larissima femĩnã ē. nobiliter nata. nobiliter nupta: carthagine habitat. ampla ciuitas. ampla p̄sona: rem quẽretes. late re nõ limit. **M**artir certe ip̄se quo imperãte illa sanata ē: in filiũ p̄manẽtis v̄ginis credidit. i eũ qui hostijs clausis ad discipulos ingressus est credidit: postremo p̄pter qd̄ om̄ia ista dicitur a nob. in eũ a q̄scendit in celũ cum carne in q̄ resurrexit credidit: et ideo p̄ eũ tãta fiunt. q̄ p̄ ista fide animã posuit. **F**uit ergo etiã nũc multa miracula. eodẽ deo faciẽte p̄ quos vult vt quẽadmodũ vult: q̄ illa q̄ legimus fecit. **S**i ista nec similiter innotescũt:

neq; vt nō excidāt aīo q̄si glare aīes
 mozie crebra lectōe tū dūt. **R**āq; vbi
 diligētia est. q̄ nunc apud nos esse ce-
 pit. vt libelli eoz qui beneficia p̄cipi-
 unt recitētur in populo. semel hoc au-
 diūt qui adsūt. pluresq; nō adsūt: vt
 nec illi q̄ adfuerūt post aliquot dies
 qd̄ audierūt mēte retineāt. vt vix quis
 q; rep̄iatur illoz qui ei quē non affu-
 isse cognouerit indicet quod audiuit.
Sū ē apud nos factū nō maius q̄
 illa que dixi. s; tā clarū atq; illustre mi-
 raculū: vt nullū arbitrer eē p̄ponen-
 sū q̄ hoc vel nō viderit. vel didicerit:
 nullū q̄ obliuisci vlla racōne potuerit.
Decē quidā fratres quoz septē sunt
 mares tres femine. de cesarea capado-
 cie suoz ciuū nō ignobiles. male-
 dicto matris recēte patris eoz obi-
 tu destitute que iniuriam sibi ab eis fa-
 ctam acerbissime tulit: tali pena sunt
 diuinius coherati. ut horribiliter q̄te-
 rētur om̄s tremore mēbroz. In q̄ fe-
 distima specie oculos suoz ciuū nō fe-
 rētes: qua q̄ vsum cuiq; ire visū est. to-
 to pene vagabātur orbe romano. Ex
 hīs etiā ad nos venērūt duo. frater q; so-
 roe. paulus q; palladia: multis alijs lo-
 cis misera diffamāte iā gmiti. Vene-
 rūt aut̄ añ pascha ferme dies q̄ndecim
 ad eccliam cotidie. et in ea memoriā
 gliosissimi stephani frequēt abāt orā-
 tes vt iam sibi placēt deus: et salu-
 tem p̄stīmā red dēt. Et illic. et quacun-
 q; ibant: dūtebāt in se ciuitatis aspe-
 ctū. Et nonnulli q̄ eos alibi viderant
 cām q; tremoris eoz nouerāt: alijs vt
 cuiq; potuerant indicabāt. Venit q; pas-
 cha: atq; ipso die domico mane cū iā fre-
 q̄ns p̄s presens esset loci sc̄i cācellos
 vbi martirū erat idem iuuenis orantē
 tenēt. repente p̄stratus est: et dormi-
 tū similitimus iacuit. nō tū tremens sic
 etiā p̄ somnū solebat. **S**up̄p̄tibus qui
 aderant atq; pauētib; alijs atq; alijs

dolentib; cū eū quidā vellēt erigere.
 nonnulli phibuerūt: et potius exitum ex-
 spectādū eē dixerūt. **E**t ecce surrexit et
 nō tremebat qm̄ sanatus erat: et sta-
 bat m̄colūis intūes intūetes. Quis er-
 go se tenuit a laudib; dei? **C**lamātiū
 gratulantiūq; vocib; ecclia vsque q̄q;
 opleta ē. **I**nde ad me curritur. vbi se-
 debā iam p̄cessurus. **I**rruit alter q̄sq;
 post alterū: omnis postior quasi no-
 uū quod alius p̄or dixerat nūciantes.
Meq; gaudēte. et apud me deo gra-
 tias agēte: in greditur etiā ipse cum
 pluib; inclinat ad genua mea. eri-
 gitur ad osculum meū. **P**rocedimus
 ad p̄lm: plena erat ecclesia. persona-
 bat vocib; gaudioz. deo gr̄as. deo
 laudes nemine tacente. hinc atq; in-
 de clamātiū. **S**alutauī p̄lm: et rur-
 sus eadē feruentiore voce clamabāt.
 facto tādē silētio sc̄pturaz d̄marz
 sūt lecta solemnia. **V**bi aut̄ ventū est
 ad mei f̄monis locū: dixi pauca p̄ tē-
 pore. et p̄ illius iocū ditate leticie. **M**a-
 gis enī eos in ope d̄mo. q̄ndā dei elo-
 quētiā nō audire. s; s̄sideraē p̄misi.
Robiscū hō p̄radit: et diligēter nob̄
 om̄em sue ac mat̄ne frat̄neq; calam-
 tatis indicauit historiā. **S**eq̄nti itaq;
 die post f̄monē red diti: narracōnis
 eius libellū in crastinū populo recitā-
 dū p̄misi. **Q**d cū ex domico pasche di-
 etercio fieret in gradib; exedre in q̄
 de sup̄iore loquebar loco: feci stare
 ambos fratres. cū eoz legētur libellus
Intuebatur p̄s vniūsus sexus vtri-
 usq; vnū stātem sine defozimi motu: al-
 terā membr̄is om̄ib; o tremētē. **E**t q̄
 ipsū nō viderāt: quid in eo d̄me mis-
 ricordie factū esset in eius sorore cer-
 nebant. **V**idebāt enī quid in illo ḡ-
 tulandum: quid p̄ illa eēt orandū. **I**n-
 ter hęc eoz recitato libello. de conspe-
 ctu p̄si abiē eos p̄cepi: et de tota ipa-
 cā aliq̄nto diligētius ceperā disputaē.

Cū ecce me disputante voces alie de memoria martiris noue gratulacōm audiunt. Cōuersi sūt eo qui me audiabant: ceperūt q̄ currē. Illa enī vbi de gradibz descendit in q̄bz steterat ad sanctū martirem oracō prexerat. Que mox vt cācellos attingit collapsa similiter velut in somnū sana surrexit. Dū ergo requireremus q̄d factum fuerit: vñ ille strepitus letus ostendit: ingressi sūt cū illa in basilicam vbi eramus adducētes eā sanam de martiris loco. Tū vero tātus ab vtrōqz sexu admiracōnis clamor exortus est: ut vox orinuarata cū lacrimis nō videtur posse finire. Perducta est ad eū locū vbi paulo an steterat tremens. Exultabant eā similit̄ fratris: cui doluerāt remānisse dissimilem. Et nō dū susas p̄ces suas p̄ illa iam tñ p̄uam voluntatē tā cito exauditam esse cernebat. Exultabat in dei laudē voces sine v̄bis tanto somitu: quātū aures nostre ferre vix possent. Quid erat in cordibz exultātiuz nisi fides xpi. p̄ q̄ stephani saguis effusus est. **Ca. ix.**

Quoniam hinc fidei attestāt ista miracula: q̄ p̄dicat̄ xps̄ resurrexisse in carne. et in celū ascendisse cū carne. Quia: et ipsi martires huius fidei martires id est huius fidei testes fuerūt. Hinc fidei testimoniu p̄hibentes. mūdū inimicissimū et crudelissimū pertulerūt: eumqz nō repugnando. s̄ moriēdo vicerūt. Pro ista fide mortui sūt. q̄ hec a domino impetrare possunt: p̄pter cuius nomē occisi sūt. Pro hac fide p̄cessit eoz mira patientia: ut hīs miraculis tāta ista potentia sequētur. Nā si carnis in eternū resurrectō. vel non p̄uenit in xpo. vel nō ventura est sic p̄nūciatur a xpo. vel sicut p̄nūciata est a p̄phetis. a quibz p̄nūciatus est xps̄: cur a mortui tanta possunt. qui p̄ ea fide qua hec resurrectō p̄dicatur occisi

fuit. Siue enī deus ip̄e p̄cipiū miro mō quo res tēporales operatur eternus. siue p̄ suos ministros ista faciat. et eadem ip̄a que p̄ ministros facit. siue quedā faciat etiam p̄ martirum spūs sicut p̄ homines adhuc in corpore constitutos. siue omnia ista p̄ angelos quibz multibiliter. mēporaliter. immutabiliter. imperat operetur. ut que p̄ martires fieri dicuntur eis orantibus tñ imperantibz nō etiam operantibus fiant: siue alia istis. alia illis modis. q̄ nullo mō p̄tendi a mortalibz possunt: ei tñ attestantur hec fidei in qua carnis in eternū resurrectō p̄dicatur.

Sic forte dicitur sūt. **Ca. x.**

Sciā deos suos aliq̄ mira fecisse. Bene: si iam incipiunt deos suos nris mortuis hominibz parare. An dicent etiam se h̄re deos ex hoibz mortuis. sicut herculē. sicut romulū. sicut alios multos: quos in deoz numerum receptos opmatur. S; nob̄ martires nō sūt dñi: q̄ vnū eundemqz deū et nostrū scimus: et martirū. Nec tamē miraculis que p̄ memorias nostroz martirū fiūt. ullo mō operanda sūt miracula. q̄ facta p̄ templa p̄hibentur illoz. Verum si q̄ similia videntur. sicut a moyse magi pharaonis: sic eoz dñi victi sūt a martiribz nris. fecerūt aut̄ ea demones eo fastu impure supbie. quo eoz dñi esse voluerunt: faciūt aut̄ ista martires. vel potius deus. aut cooperantibz aut orantibz eis vt fides illa p̄ficiat: q̄ eos nō deos esse nros. s; vnū deū habere nobiscū credamus. Demiqz illi talibus dñs suis. et tēpla edificauerūt. et statuerūt aras. et sacerdotes instituerunt. et sacrificia fecerunt: nos autē martiribus nostris nō templa sicut dñs: s; memorias sicut hominibus mortuis quoz apud deū viuunt spūs fabricamus. Nec ibi erigimus altaria i q̄bz sacrificemus martiribz

huius in deo: et martirū. et nostro sacrifici-
 cium imolamus. Ad quod sacrificiū hie
 hoies dei qui mūdū in eius cōfessione
 vicerūt suo loco et ordine nominantur:
 nō tñ a sacerdote qui sacrificat inuo-
 cantur. Deo quippe nō ipsis sacrificat.
 quāuis i memoria sacrificet eorū: quia
 dei sacerdos est nō illoꝝ. Ipsum vero
 sacrificiū corpus ē xp̄i: quod nō offerit
 ipsis. quia hoc sūt et ipsi. Quibus igitur
 potius credendū ē. miracula faciē-
 tibus. eisne qui seip̄os volūt haberi de-
 os ab eis quibus ea faciūt: an eis quō-
 in deum credatur quod et xp̄s est. faciūt
 quicquid mirabile faciūt. Eisne qui sa-
 cra sua. etiam crimina esse voluerūt.
 an eis qui nec laudes suas volūt esse
 sacrificia sua. s; totū quod veraciter lau-
 datur ad eius gloriā. p̄ficere in quo
 laudantur. In domino quippe lauda-
 tur anime eorū. Credamus ergo eis
 ut vera dicentibus: et mira facientibus.
 Dicendo enī vera passi sūt. ut possint
 facere mira. In eis veris est p̄cipuum
 quod xp̄s resurrexit a mortuis. et immor-
 talitatem resurrectōis in sua carne
 p̄mus ostēdit: quā nob̄ affuturā. vel
 i p̄ncipio noui seculi vel in huius fine p̄-
 misit. ¶ Ca. xi.
Qontra quod magnū dei donū rati-
 onatores isti quorū cogitacōes no-
 ut dominus quā vane sunt de ponde-
 ribus elemētōꝝ argumētantur: quāz
 scilicet magistro platone didicerant
 mūdi duo corpora maxima at; postre-
 ma duobus medijs. aere sc; et aq̄ esse
 copulata at; iuncta. Ac p̄ hoc inquit
 quā terra ab hinc sursum versa est
 p̄na: scd̄a aqua sup̄ terrā. n. tercia a-
 er sup̄ aquā. quartū sup̄ aera celū: nō
 potest esse terrenum corpus in celo.
 Omētis enī p̄p̄ris ut ordmē suū te-
 neāt: singula elemēta liberantur. Ecce
 qualib; argumentis omnipotentie dei
 hūanastra. licet infirmitas: quā pos-

sedit vaītas. Quid ergo faciūt i aere
 terrena tot corpora: cū a terra sit aer
 tercius. Nisi forte qui p̄ plumarū et
 pennarū leuitatē donauit auiū terre-
 nis corporibus ut portētur in aere: im-
 mortalibus factis corporibus hoim non
 potest donare virtutē quā etiā in sūmo celo
 valeāt habitare. Aīalia quō ip̄a terre-
 na que volatē nō possunt. in quibus et ho-
 mines sūt. sicut sub aq̄ pisces qui sūt
 aquarū aīalia: ita sub terra viuere de-
 buerūt. Cur ergo nō saltē de scdo id ē
 de aquis: s; de elemto tercio terrenūz
 animal carpit hāc vitam. Quare cū
 p̄tineat ad terrā in scdo quod sup̄ terrā
 ē elemto viuē si cogatur. otinuo sūf-
 focatur: et ut viuat vuit in tercio. An
 errat hic ordo elemētōꝝ: vel potius
 nō in natura rerū. s; in istorū argumē-
 tacōibus deficit. Omitto dicere quod iā
 in tercio deō libro dixi. quod multa gēni-
 a terrena sūt corpora sicut plūbū. et
 formā tñ ab artifice accipiāt quā nata ē
 valeāt sup̄ aquā: et ut accipiat quā lita-
 tem corpus hūanu qua ferri in celum
 et esse possit in celo omnipotentī artifi-
 ci tradit. Jam vero contra illud quod iā
 dixi sup̄ius etiam istū considerātes at;
 tractātes elemētōꝝ ordmē quod si
 dūt nō muemūt omnino quod dicāt. Sic
 est enī hinc sursum vsus terra p̄ma. aq̄
 scd̄a. tercius aer. quartum celū: ut su-
 pra omnia sit anime natura. Nā. et ari-
 stoteles quātū corpus eam dixit esse:
 et plato nullū. Si quātū eēt: certe supe-
 rius eēt ceteris. Cū vero nullū est: mul-
 to magis superat omnia. In terreno er-
 go quod facit corpus ē. In hac mole: quod
 agit subtilior omnibus. In hoc potest
 quid agit leuior omnibus. In hac tar-
 ditate: quid agit celeior omnibus. Ita-
 ne p̄ huius tam excellētis natūe me-
 ritū nō potest effici. ut corpus eius le-
 ueur in celū. Et cū valeat nūc natura
 corporū terreno et de p̄mē aīal deorsū:

aliquā anime leuāe sursum terrena cor-
pora nō valebūt. **T**ā si ad eorū miracu-
la veniamus que facta a dijs suis op-
ponūt martiribz nris: nōne etiam ipa
p nob facere. et nobis repiētur omni-
no p ficere. **N**ā inter magna miracula
deorū suorū pfecto magnū illud ē qd
varro memorat. veltalē ygmē cum
piclit aētur falsa suspicōne de stupro
cribrū impleſſe aqua de tiberiā ad su-
os iudices nulla eius pte stillāte por-
tasse. **Q**uis aque pondus sup cribrū
tenuit. **Q**uis tot cauerms patēbus
nichil inde in terram cadē pmisit. **R**e-
sponsuri sunt. **A**liquis deus: aut aliqf
demon. **S**i deus: nunquid maior est
deo. qui fecit hūc mūdum. **S**i demō:
nūquit potentior est angelo qui deo f-
uit a quo factus est mundus. **S**i er-
go deus minor. vel angelus. vel demō
potuit pondus humeli elemēti sic su-
spendē vt a quarum videatur mutata
fuisse natura: itane deus oīpotēs q om-
nia ipse creauit elemēta terreno corpo-
ri graue pondus auferre nō poterit:
vt in eodē elemēto habitet viuifica-
tū corpus in quo voluerit viuificans
spiritus. **D**einde cū aerē mediū ponāt
inter ignē desup. et aquā subter: qd
est qd eū inter aquā et aquā. et inter a-
quā et terrā sepe inuenimus. **Q**uid e-
nim volum esse aquosas nubes: inter
aqua et maria aer mediū reperitur.
Quo nam queſo elemētoꝝ pondē at
qz ordine efficitur: ut torētes violen-
tissimi at; vndosissimi aīq; sub aere
in terris currāt. sup aera in nubibz pē-
deant. **C**ur demiq; aer est mediū in-
ter sūma celi et imā terrarū: quāq; y suz
orbis extēditur: si locus eius inter ce-
lum et aquas sicut aquarū inter ipsum
et terras est cōstitutus. **P**ostremo si
ita est elemētoꝝ ordo dispositus vt
secundū platonē duobz medijs id ē
aerea aqua. duo extrema id ē ignis

et terra iungatur. celiq; obtineat ille
sūmi locū. hec autē imi veluti fundami-
nis mūdi et ideo in celo cē nō potest
terra: cur ē ipse ignis in terra. **S**ecū-
dum hanc quippe racōne ita ista duo
elementa in locis ppris imo ac sūmo
terra et ignis esse debuerūt: ut que ad-
modū nolunt in sūmo esse posse qd
imi est: ita nec in imo posset esse qd sū-
mi ē. **S**icut ergo nullā putāt vel esse
vel futurū esse terre piculā in celo: ita
nullā piculam vidē debūimus ignis
in terra. **N**ū exro nō solum in terris.
verū etiā sub terris ita est: vt cum eru-
ctent yices mōtiū. pter qd in vñbz
hommū et esse ignē in terra: ut eum na-
sa videmus ex terra. **Q**uādo quide
et de lignis et lapidibz nascitur q sunt
corpora sine dubitacōne terrena. **S**i
ille inquit ignis est tranquillus. pu-
rus. innoxius. sempiternus: iste autē
turbidus. fumcus. corruptibilis atq;
corruptor. **N**ec tñ corumpit montes
in qb; iugiter estuat. cauernasq; ter-
rarū. **V**erū esto. **S**it illi iste dissimilis
ut terrenis habitacōibz congruat. **C**ur
ergo nolūt vt credamus naturā cor-
porū terrenorū aliquā incorruptibilem
factā celo uenientem futuram: sicut
nunc ignis corruptibilis hīs ouenit
terris. **N**ichil igitur affuerit ex ponde-
ribz atq; ordine elemētoꝝ. vñ omni-
potenti deo quo minus faciat corpo-
ra nostra talia vt etiam in celo possint
habitare pserbant. **Ca. xij**
Sed scrupulosissime querē et fidē
qua credimus resurrecturā carnē: ita
querendo ad solent irridē. ut rū fetul
abortiuū resurgant. **E**t qm dōmus a
it. amē dico vobis capillus capitis ve-
stri nō pibit. vtrū statura et robur eq;
lia futura sint oībz an diūse corporū
qntitates: si enī eq; litas corpū eit. vñ
habebūt qd hic nō habuerūt in mo-
le corpū illi abortiuū si resurgēt et ipi

Aut si nō resurgēt qz nec nati sūt . sed effusis. Eandē questōne de puulis videntur. unde illis mēsurā corpis quam nūc defuisse videmus accedat cum in hac etate moriūtur. Neqz em̄ dēūri sumus eos nō resurrecturos qui nō solum grācōmis verum etiā regnācōmis capaces sūt. Deinde interrogant. quē modū ipa equalitas habitura sit. Si enī tā magnā tā lōgi erūt om̄s q̄ fuerunt quicunqz hic fuerunt maximā atqz longissimi. non solū de puulis. s; de plurimis querūt unde illis accessurum sit qd̄ hic defuit. si hoc quisqz recipiet qd̄ hic habuit. Si autē qd̄ ait apostolus occursuros nos om̄es in mensuram etatis plenitudinis xp̄i et illud alterū. quos p̄destinavit cōformes imaginis filij sui. sic intelligēdū est. ut statura et modus xp̄i corporis omnium qui in regno eius erūt humanorum corporum sit futurus: multis enim inquit de magnitudine et longitudine corporis detrahendum. Et ubi iam erit. capillus capitis vestri nō peribit: si de ipa corporis q̄ntitate tam multū peribit. Quamuis et de ipsis capillis possit inquiri: vtrum redeat quicquid tōdētibz deciderit. Qd̄ si rediturū ē. q̄s nō exhorreat illam deformitatez. Nā hoc et de vnguibus videtur necario securum vt redeat tam multū qz corporis curatura d̄secut. Et ibi decus: qd̄ certe maius qm̄ in ista esse corrupcōne potuit. i illa immortalitate eē debet. Si autē nō redibit: ergo pibit. Quō ergo inquit. capillus capitis vestri nō pibit. De macie qz vel piguedine similiter disputat. Nā si equales om̄es erūt. nō vti qz alij macri alij pingues erūt. Accedit ergo alijs aliqd̄: alijs minuetur. Ac p̄ hoc nō qd̄ erat recipiendū. s; alicubi addēdum est qd̄ nō fuit: et alicubi p̄dendū qd̄ fuit. De ipsis etiam corrupcōmibz et de lapsu oibz

corporum mortuorum cū aliud v̄tatur i puluerē. in auras aliud exaleatur. sint q̄s bestie sint quos ignis absumit. naufragio vel quibuscūqz aquis ita quidā pereant vt eoz carnes in humorē emputredo dissoluat: nō mediocriter p̄mouentur atqz om̄ia ista recolligi in carnē et redim̄tegrari posse nō credūt. Consectatur etiā qualqz feditates et vicia siue accedat siue nascatur: vbi et monstruosos ptus cū horrore atqz irrisione memorant et requirūt quemam cuiusqz deformitatis resurrectō sit futura. Si enī nichil tale rediē i corpore hominis dixerimus: responsionē nostrā de locis vulnerū cū quibus dñm nr̄m xp̄m resurrexisse predicamus. se cōfuturos esse p̄sumūt. Sed inter hec om̄ia questio difficilima illa p̄ponit̄ in cuius carne reditura sit caro: q̄ corpus alterius v̄scētis hūana viscera famē pellēte nutrit. In carnē q̄ppe ouersa est eius qui talibz vixit alimentis: et ea que macies ostenderat. detrimenta suppleuit. Vtrum ergo illi redeat homini cuius caro p̄us fuit. an illi potius cuius postea facta est. ad hoc p̄cūctant vt fidem resurrectionis illudant: ac sic anime hūane aut alternantes. sicut plato veras infelicitates falsasqz beatitudines aut post multas itidem p̄ diuersa corpora reuolucōnes: aliquando tñ eā sic p̄phirius fime miserias. et ad eas nūquam rediē faceantur: nō tñ corpus habendo immortale. s; corpus om̄e fugiendo.

Hec ergo que ab **Ca. xij.** eoz p̄te contraria me digerece in videtur opposita: misericordia dei meis misibus opem ferente respondeā. Abortiuos fetus q̄ cū iā vixissent i vtero ibi fuit mortui resurrecturos: vt affirmare ita negare nō audeo. quāuis nō videam quomodo ad eos nō p̄tineat resurrectio mortuorum. si nō eximūtur de

número mortuorum. Aut enim non omnes mortui resurgent. et erunt aliquae humane anime sine corporibus in eternum. quae corpora humana. quavis intra viscera matris gestarunt: aut si omnes anime humane recipiant resurrectionem suam corpora quae habuerunt ubique viuentia et morientia reliquerunt. non inuenio quem admodum dicam ad resurrectionem non pertinere mortuorum: quoscumque mortuos etiam in utero matrum. **S**ed utrumlibet de his quosque sentiat quod de iam natis infantibus dixerimus: hoc etiam de illis intelligendum est si resurgent. **Ca. xiiij.**
Quid ergo de infantibus dicturum sumus: nisi quia non in ea resurrecturi sunt corporis exiguitate qua mortui sunt: quod eis tardius accessurum erat tempore: hoc sicut illo dei ope miro atque celerissimo recepturi. In sententia quippe domini ubi ait. capillus capitis vestri non peribit. deum est non defuturum esse quod fuit: non autem negatum est adfuturum esse quod defuit. Defuit autem infante mortuo perfecta quantitas sui corporis. Perfecto quippe infanti. deest utique perfectio magnitudinis corporalis. Que cum accesserit iam statura longior esse non possit. Hinc perfectio modum sic habent omnes. ut cum illos accipiantur atque nascantur. **S**ed habent in ratione non in mole. sicut ipsa iam membra omnia sunt latebant in semine. cum etiam natis nonnulla adhuc desint. sic dicitur. ac si quod eiusmodi. In qua ratione vniuscuiusque materiae indita corporali. iam quodammodo ut ita dicam limitatum videtur esse. quod non dum est imo quod latet: sed accessu temporis eum vel potius apparebit. In hac ergo mensura iam breuis a longus est: quae breuis longiusve futurus est. **S**ed secundum hanc rationem perfectio in resurrectione corporis detrimenta corporis non timeamus: quia si equalitas futura esset omnium ita ut omnes usque ad gigantes magnitudines peruenirent. ne illi quae magni fuerunt minus

haberent aliquid in statura quod eis contra sententiam christi periret. qui dixit nec capillum capitis esse periturum. creatori utique qui creauit cuncta ex nichilo. quomodo deesse possit. unde adderet quod addendum esse mirus artifex nosset. **Ca. xv.**
Sed utique christus si in ea mensura corporis in qua mortuus est resurrexit ne phas est dicere cum resurrectionis omnium tempus uenit accessuram corpori eius eam magnitudinem quam non habuit quando in ea discipulis in qua illis erat notus apparuit ut longissimis fieri posset equalis. **S**i autem dixerimus ad dominum corporis modum etiam quorumque maiora corpora redigenda: prohibet de multorum corporibus plurimum. cum ipse nec capillum periturum esse permiserit. Restat ergo ut suam recipiat quisque mensuram quam vel habuit in iuuentute etiam si senex est mortuus vel fuerat habiturus. si est ante defunctus. **A**tque illud quod commemorauit apostolus de mensura etatis plenitudinis christi aut propter aliud intelligamus dictum esse id est ut illi capiti in populis christianis accedere omnium perfectione membrorum etatis eius mensura operetur: ad hoc de resurrectione corporum dictum est: sic accipiamus deum. ut nec infra nec ultra iuuenilem formam resurgant corpora mortuorum. sed in ea etate et robore usque ad quam christus hic puerile cognouimus. **C**irca triginta quippe annos diffinierit esse etiam seculi huius doctissimi homines iuuentutem. **Q**ue cum fuerit spatio proprio terminata: inde iam hominem in detrimenta vergere grauioris ac senilis etatis: et ideo non esse deum in mensuram corporis. uel in mensuram stature: sed in mensuram etatis plenitudinis christi. **Ca. xvi.**
Illud etiam quod ait predestinatos formas imaginis filii dei: potest et secundum interiorum hominum intelligi. **V**n nobis alio loco dicit. **N**olite conformari

huic seculo: s; reformamini in nouitate
 mētis vestre. **S**ibi ergo reformamur.
 ne reformemur huic seculo: ibi reformamur
 dei filio. **P**otest et sic accipi. vt
 quēa dmodum nob̄ ille mortali-
 tate: ita nos illi efficiam̄ immortalitate cō-
 forme. **Q**uōd q̄dē ad ip̄am resurrecti-
 onē corp̄ p̄tinet. **S**i autē etiā in his
 v̄bis q̄ forma resurrectura sint corp̄:
 sumus ammoniti. sicut illa mēsurā
 ita ista oformacō nō q̄ntitat̄ intelli-
 gēda ē: s; etatis. **R**esurgēt itaq; om̄s
 tā magni corp̄: q̄ vel erant. vel futu-
 ri erant etate iuuenili: quamuis nichil
 oberit etiā si erit infantilis vel semlis
 corp̄: forma. vbi nec mētis nec ip̄i
 us corp̄: ulla remanebit infirmitas
 vnde etiā si quis in eo corp̄: mō
 in quo defunctus est resurrecturum
 vnūquemq; contendit: non est cum
 illo laboriosa contradictione pugna-

Num. **Ca. xvij.**
 Nonnulli ppter hoc qd̄ dictū est.
 donec occurramus om̄s in virū perfe-
 ctū in mēsurā etatis plenitudinis xp̄i
 et oformes imaginis filij dei: nec in se-
 xu femineo resurrecturas feminas cre-
 dunt. s; in virili om̄s aūt: quomā de
 solum virum fecit ex limo: femina ex
 viro. **S**ed michi melius sapere vidē-
 tur quia vtrūq; sexum resurrectū esse
 nō dubitant. **N**ō enī libido ibi erit: q̄
 ohsionis est cā. **N**ā p̄uisc̄ peccassent
 nudi erant: et nō ohsundebantur vir et
 femina. **C**orp̄: ibi ergo illis vicia de-
 trahentur: natura suaba ē. **N**ō est au-
 tem viciū sexus femineus sed natura.
Que tūc q̄dē a o cubitu a partu im-
 munitis erit: erūt tñ mēbra feminea nō
 accomodata vsui veteri s; decori nouo.
 quo nō alliciatur aspiciētis o cupiscē-
 tia que nulla erit: s; dei laudetur sapiē-
 tia atq; clementia: qui qd̄ nō erat fe-
 cit: et liberabit a corrupcōne qd̄ fecit.
Sicut enī in exordio ḡnis hūani de la-

ter et viri dormientis costa detracta fe-
 mina fieret: xp̄m et ecclesiam tali facto-
 iam tunc pphetari oportebat. **S**opor
 q̄ppe ille viri mors erat xp̄i: cuius ex-
 animis in cruce p̄dētis latus lacea pfo-
 ratū est: atq; inde sanguis et aqua p-
 fluxit: q̄ sacramēta esse nouimus qui-
 bus edificatur ecclesia. **N**ā hoc etiā
 v̄bo sc̄ptura vsa est. vbi non legitur
 formauit aut finxit: s; edificauit eā in
 mulierē. **V**n̄ et apostolus edificacōne
 dicit corp̄: xp̄i qd̄ est eccl̄ia. **C**reatu-
 ra ergo dei femina sic vir: s; vt de vi-
 ro fiet vnitas commēdata. **S**icut autē
 illo mō fieret xp̄s vt dcm̄ est: et eccl̄ia
 figurata ē. **Q**ui ergo vtrūq; sexū in-
 stituit: utrūq; restituet. **D**eiq; et ip̄e ihe-
 sus interrogatus a saduceis q̄ nega-
 bāt resurrectōne. cuius septē fratru-
 erit vxor quā singuli habuerūt. dum
 quisq; eorū vellet defuncti semē sic lex
 p̄cep̄rat excitaē: erratis inquit nesci-
 entes sc̄pturas neq; v̄tutē dei. **E**t cum
 locus esset vt diceret de q̄ enī me interro-
 gatis vir erit etiā ip̄a nō mulier: nō
 hoc dixit. s; dixit. in resurrectōne enī
 neq; nubent neq; vxores ducēt: s; sūt
 sicut angeli dei in celo. **E**quales vtiq;
 angelis immortalitate ac felicitate nō
 carne: sic nec resurrectōe q̄ nō indigu-
 erūt. angeli qm̄ non mori potuerūt. **R**u-
 ptias ergo dñs futuras negauit eē in re-
 surrecōe nō feminas et ibi negauit ubi
 talis q̄stio vertebat: ut eā negato se-
 xu muliebri celestion facilitate dissolue-
 ret: si eū ibi p̄nosceret nō futurū. mō etiā
 am futurū esse firmavit dicēdo. nō nu-
 bēt: qd̄ ad feminas p̄tinet: neq; vxores
 ducent: qd̄ ad viros. **E**rūt ergo q̄ vel
 nubere hic solēt. vel q̄ ducere vxores:

P h̄ ibi hoc nō faciet. **Ca. xvij.**
 Rom̄ de q̄ ait ap̄tus occursum
 nos om̄s in virū p̄fectum. totius ip̄i:
 us circūstāniam lectōms ohsideraē de-
 bemus: que ita se habet. **Q**ui descēdit

inquit ipse est qui ascendit super omnes
celos: ut adimpleret omnia. Et ipse de-
dit quosdam quidem apostolos quos-
dam autem prophetas. quosdam vero euange-
listas. quosdam autem pastores et docto-
res ad summam sanctorum: in opus
ministerii in edificationem corporis cri-
sti: donec occurramus omnes in unitatem
fidei. et agnitionem filii dei. in virum per-
fectum. in mensuram etatis plenitudinis
christi: ut ultra non simus puuli iactati
et circumlati omnivento doctrine. in illu-
sione hominum. in astutiam ad machina-
tionem erroris. Veritatem autem facien-
tes in caritate augeamur in illo pro omnia.
quod est caput christus. ex quo totum corpus
conexum et compactum per omnem tactum submi-
nistracionis secundum operationem in men-
suram uniuscuiusque partis incrementum cor-
poris facti in edificationem sui in caritate.
Ecce qui est vir perfectus caput et cor-
pus quod consistat omnibus membris que
suo tempore plebuntur cotidie tamen ei-
dem corpori accedunt. dum edificatur ec-
clesia cui dicitur. vos autem estis cor-
pus christi et membra. Et alibi. pro corpore
inquit eius quod est ecclesia. Itemque alibi. Unus
panis. unum corpus multi sumus. De
cuius corporis edificacione. et hic dictum
est. ad summam sanctorum in opus mi-
nisterii. in edificationem corporis christi.
Ac deinde subiectum vnum nunc agimus.
donec occurramus omnes in unitatem fi-
dei. et agnitionem filii dei. in virum perfe-
ctum in mensuram etatis plenitudinis
christi. et cetera. donec eadem mensura in qua
corpore intelligenda est ostendit di-
cens. Augeamur in illo pro omnia que est
caput christus. ex quo totum corpus con-
nexum et compactum per omnem tactum submi-
nistracionis secundum operacionem in mensuram unius-
cuiusque partis. Sic ergo est mensura
uniuscuiusque partis: ita totius corpo-
ris quod omnibus suis partibus consistat. Est
vniuersa mensura plenitudinis de qua dicitur

est in mensuram etatis plenitudinis christi.
Quam plenitudinem etiam illo commemo-
rauit loco: vbi ait de christo. Et ipsum de-
dit caput super omnem ecclesiam que est cor-
pus eius. plenitudo eius. qui omnia
in omnibus impletur. Verum si hoc ad re-
surrectiois formam que erit vnusquis-
que referendum est: quod nos impediunt.
nominato viro intelligere femina. vt
virum pro homine positum acciperemus. si-
cut in eo quod dictum est. bonus vir que timet
dominum. Vniuersaque ibi sunt et femine que timent
dominum. Ca. xix.
Quid iam respondeam de capillis
atque unguibus. Semel quippe intelle-
cto ita nichil piturum esse de corpore.
ut deforme nichil sit in corpore: sicut in
telligitur ea que deforme factura fu-
erant enormitatem masse ipsa accessura
esse. non locis in quibus membra for-
ma turpetur: velut si de limo vas fieret.
quod rursus in eundem limum reductum
totum de toto iterum fieret. non esset ne-
cesse vt illa pars limi que in ansa fuerat
ad ansam rediret. aut que fundum fecerat
ipsa rursus faceret fundum dum tamen totum
reuteretur in totum: id est totus ille li-
mus in totum vas nulla sui perdita parte
remaneat. Quapropter si capilli ton-
dens tonsi unguesque desecti ad loca sua
deformiter redeunt. non redibunt. nec tamen
cuiusque resurgenti prebunt: quia in eandem
carnem. ut quecumque ibi locum corporis te-
neant. fuerat partium congruentia materie mi-
tabilitate vtentur. Quamuis quod ait do-
minus. capillus capitis vestri non prebit
non de longitudine. sed de numero capillo-
rum deum multo aptius possit intelligi
Vnum alibi dicit: capilli capitis vestri nume-
rati sunt. Neque hoc ideo dixerim quia ali-
quid existime corpori cuiusque periturum
quod naturaliter merat. sed quod defor-
me natum fuerat. non vniuersa ob aliud nisi
ut hinc que ostendatur. que fit penalis co-
dicio ista mortaliu sic esse rediturum:

creatoris autogeniconē lateat. aut ef-
fugiat potestate. Deum certe volēs si-
cut poterat diffimre cicerō. tātus au-
ctōr ipsoꝝ. mēs quedam inquit est
soluta. ⁊ libera. secreta ab omni creatō-
ne mortali. omnia sentiēns ⁊ mouēns.
ipāq; p̄dita motu sempiterno. Hoc
autē reperit in doctrinis magnozum
philosophoz. Vt igitur secūdu ipos
loquar: quomō aliquid vel latet omnia
sentiēte. n: vel irreuocabiliter fugit
omnia mouētem. Vnde iam etiā que-
stio illa soluenda ē que difficilior vi-
detur ceteris. vbi queitur cū caro mor-
tui hominis etiā alterius sit viuētis
caro: cui potius eoz i resurrectōe red-
datur. Si enī quispiam confectus fa-
me atq; opulsus uelcatur cadaueribꝫ
hominū. qđ malū aliquoties accidisse.
et uerus testatur historia. et nōꝝ tem-
poz infelicia exprimēta docuerit: num
qđq; ueridica racō estēdet. totū dige-
stū fuisse p̄ ymos meatus. nichil inde
in eius carnē mutatū atq; uisū. cū ipsa
macies q̄ fuit ⁊ non ē. satis indicet q̄
illis elcis detrimēta sup̄pleta sint. Jam
itaq; aliqua paulo ante premisi q̄ ad
istum qđ nodū soluēdū ualē debebūt.
Quicquid enī carniū exhaulit fames
vniq; in auras est exalatum: vnde di-
ximus omnipotentem deum posse re-
uocare quod fugit. Reddetur ergo ca-
ro illa homini in quo esse caro huma-
na p̄mitis cepit. Ab illo quippe alte-
ro tanq̄ mutuo sup̄ta deputāda ē: q̄
sicut es alienū ei redibenda ē vnde su-
pta ē. Quia uero illi quē famel exina-
muerat: ab eo qui potest etiā exala-
ta reuocare reddetur. Quamuis ⁊ si
omnibꝫ p̄ssis modis. nec vlla eius ma-
teries in vllis nature latebris reman-
siss: vnde uellet eam repararet om̄ipo-
tēs. S; propter sententiā ueritatis q̄
dictum ē. capillus capitis uestri nō pe-
ribit. absurdū ē ut putemus cū capil-

lus hominis perire non possit: tantas
carnes fame depastas ⁊ cōsumptas
perire potuisse. Quibꝫ omnibꝫ p̄ nō
modulo cōsideratis atq; tractatis.
Ite summa dicitur: ut in resurrectōe
carnis in eternū eas mensural habeat
corpōꝝ magnitudo quas habebat p̄-
ficiēde. siue p̄fecte cuiusq; indita cor-
pōꝝ racō iuuentutis. in membrōꝝ qđ
omnū modulis oꝝgruo de corpore fuato.
Quod decus ut fuerit. si aliqd dem-
ptū fuerit indecenti alicui grāditati in-
p̄te aliqđstitute quod p̄ totū sparga-
tur. ut neq; id pereat ⁊ oꝝgruentia p̄ti-
um vbiq; teneatur: nō est absurdū ut
aliquid inde etiā stature corpōꝝ ad-
di posse credamus: cū omnibꝫ p̄tibꝫ
ut decore custodiant. id distribuit.
qđ si enormiter in vna esset. vtiq; non
dece ret. Aut si ostenditur in ea quēq;
statura corpōꝝ resurrecturū esse in q̄
defunctus ē: nō pugnatiter resistēdū
ē: tātum ablit omnis deformitas. ois
infirmetas. omnis tarditas. omnisq;
corruptō: et si quid aliud illud nō de-
cet regnum in quo resurrectōis ⁊ p̄-
missiois filij equales erunt angelis
dei. si nō corpore. nō etate. certe felici-
Rate. ¶ Ca. xxi.
Restituetur ergo quicquid de corpōꝝ
vniq; viuis vel post mortē de cadaue-
ribꝫ perijt: et simul cum eo qđ in sepul-
cris remanlit. in spiritualis corpōꝝ
nouitatem ex animalis corpōꝝ vetu-
state mutatum. resurget incorruptio-
ne atq; immortalitate ueluti. S; ⁊ si
vel casu aliquo graui vel inimicōꝝ im-
manitate totum p̄mitis cōteratur in
puluerē. atq; in auras. vel i aquas di-
spersum quātum fieri potest nusq; esse
smatur omnino nullo mō subtrahi po-
terit om̄ipotentie creatoris: s; capillꝫ
in eo capitis nō p̄bit. Erig ergo spū-
sū dita caro spūalis. s; tñ caro nō spiri-
tus. sic carni subditus fuit spiritus ip̄e

carialis: sed tñ spūs nō caro. Cuius rei habemus experimentū in nostre pene deformitate. Nō enī secundum carnē. s; vtiq; secūdu spm̄ carnales erant: quib; ait ap̄tus. Nō potui vob loqui quasi spiritalib;: s; quasi carnalib;. Et homo spiritalis sic in hac vita dicitur. ut tñ corpore adhuc carnalis sic videat aliam legē in membrif suis. repugnātē legi mentis sue. Erit autē etiam corpore sp̄ūalis cū eadem caro sic resurrexit: vt fiat qđ sc̄ptum est. Semiatu corpus animale: resurget corpus sp̄ūale. Que sit autē. qđ magna sp̄ūalis corporis gratia. quoniam nōdum venit in experimentū: verecōne temerariū sit omne quod de illa p̄ferat eloquiū. Verūtñ quia sp̄i nre gaudiū p̄pter dei laudē nō ē tacēdum. et de in timis ardētis sancti amoris medullis dictum ē. domine dilexi decorem domus tue: de domis eius q̄ in hac erumnosissima vita boīs malisq; largitur. ip̄o adiuuāte comiamus vt possumus. quātū sit illud qđ nonduz expti vtiq; digne eloqui nō valemus. Omitto enī quādo fecit hominem reētum. omitto vitā illam duoz ougū in paradisi fecunditate felicem: qm̄ tā breuis fuit. ut ad nascentiū sensū nec ip̄a puenerit in hac quam nouimus in qua adhuc sumus cuius temptatiōnes imo quā totam tēptacōz. qđ diu in ea sumus quātūlibet p̄ficiamus p̄peti nō desuimus. que snt m̄dica circa genus humanū bonitatis dei quis poterit explicare? **Ca. xxij.**
Nam qđ ad p̄mā originē p̄tinet. omnē mortaliū in p̄geniē fuisse damnatā hęc ipsa si vita dicenda ē. tot et tātis malis plena testatur. Quid enī aliud indicat hęc rēda quedam p̄funditas ignorantie ex qua omnis error existit. qui om̄s filios adam tenebroso quodam smu suscipit: ut homo ab

illo liberari sine labore. dolore. timore nō possit. Quid amor ip̄e tot rerū vanaz atq; noxiar. et ex hoc mor dacef cure. p̄turbacōnes. merores. formidines. insana gaudia. discōrdie. lites. bella. infidie. iracundie. inimicie. fallacia. aduacō. fraus. furtum. rapina. p̄fidia. supbia. ambicō. inuidencia. homicidia. parricidia. crudelitas. seueria. nequicia. luxuria. p̄tulātia. impudētia. impudicia. fornicacōnes. adulteria. incesta. et otia naturam vtriusq; sexus tot stupra atq; immūdicie. q̄s turpe ē etiā dicere. sacrilegia. hereses blasphemie. p̄iuria. oppressiones innocentium. calumnie. circūuencōes. p̄uaricacōnes. falsa testimonia. iniqua iudicia. violentie. latrocimia. et quicqđ talū maloz in mentē nō venit: et tamē de vita ista hominum nō recedit. Verū hęc hominū sunt maloz: ab illa tñ errōis. et p̄uerli amoris radice venientia. cū q̄ omnis filius adam nascitur. Nā quis ignorat cū q̄nta ignorantia veritatis que iam in fantib; manifesta est. et cū quanta abundantia vane cupiditatis que in pueris incipit apparere homo veniat in hanc vitā. ita vt si dimittatur viuē vt velit. et facere qđ velit: i hęc facinora. et flagicia q̄ memorauit. et q̄ memoratē nō potui. vel cūcta. vel multa p̄ueiat. s; diuina gubernacōe nō om̄imō deserētē damnatos. et deo nō t̄nētē in ira sua miseracōes suas. i ip̄is sensib; genēis humani p̄hibicō. et erudicō. et istas cū q̄b; nascimur tenebras vigilāt: et contra hos impetus opponūtur. plene tñ etiā ip̄se labor. et dolor. Quid enī sibi volunt multumode formidines q̄ cohibēdis puuloz vanitatibus adhibentur. Quid pedagogi. quid magistri. quid ferule. quid loza. quid v̄ge. qđ disciplina illa q̄ sc̄ptura sancta dicit. dilecti filij latera esse tundēda ne

crescat in domitui: domariq; iam durus
aut vix possit. aut fortasse nec possit.
Quid agitur hijs pennis omnib; nisi
vt debellentur imperitia. et praua cupi-
ditas infrenetur: cū quib; malis i hoc
seculum venimus. **Q**uid est enī q; cum
labore meminimus: sine labore obliui-
samur. cū labore discimus. sine labore
nescimus. cū labore strenui. sine labo-
re inertes sumus. **R**ōne hic apparet
in q̄t. velut pondē suo peluis. et p̄na
fit viciosa natura: et quāta ope vt hic
liberetur indigeat. **D**efidia. segnicies
pigricia. negligētia vicia sunt vniq;
cum quib; labor fugitur. cum labore ip-
se etiam qui est vltis pena fit. **S**; p̄ter
pueriles penas sine q̄b; disci non p̄t
q̄d maiores volunt. q̄ vix aliq̄d vtili-
ter volūt. quot. et quantis pennis gen9
agitur humanū. q̄ non ad maliciam
nequiciamq; iniquoz. s; ad dīcōnez
p̄tinent miseriamq; omunē: quis vllō
f̄mone digeite. **Q**uis vlla cogitacōe
op̄hendit. **Q**uantus est metus. q̄nta
calamitas ab orbitatib; atq; luctu. a
damnis. et damnacōib;. a decepōni-
b; a mēdacis hominum. a suspicōni-
bus falsis. ab omnib; violentis faci-
norib; et scelerib; alienis: q̄nquidē ab
eis. et dep̄dacō. et captiuitas. et vincu-
la. et carceres. et exilia. et cruciatus. et
amputacō membroz. et p̄uacō sensu-
um. et opp̄ssio corp̄is. ad obscenam
libidinem opprimētis explēdam. et ali-
a multa horēda sepe contingūt. **Q**uid
ab innumeris casib; q̄ forissecus corp̄i
formidāt. estib; et frigorib; tepesta-
tib; ymbrib; alluōib; chozuscacōne.
tomitruo. grandie. fulmie. motib;. hy-
antibusq; terraz. opp̄ssionib; ruinarz.
ab offensione et pauore. vel etiam ma-
licia iumētōz. a tot venenis fruticum
aquaz. auraz. bestiaz. a ferarū. vel
t̄mmodo molestis. vel etiā mortiferis
morib;. a rabie q̄ contingit ex rabido ca-

ne. vt etiam blanda. et amica suo domi-
no bestia nōnūq; vehementius. et ama-
rius q̄ leones draconesq; metuatur.
faciatq; hoīem quē forte attaminaue-
rit otagine pestifera ita rabidosū vt
a pentib; ouige. filijs. p̄uis omni be-
stia formidetur. **Q**ue mala patiunt̄
nauigantes: que terrena itinera gra-
dientes. **Q**uis ambulat vbiq; nō
inop̄matis subiaccens casib;. **D**e foro
q̄dā rediens domū famis pedib; suis
cecidit. pedē fregit: et ex illo vulne-
re finiuit hanc vitā. **Q**uid videtur se-
dentis securus. **D**e sella in q̄ sedebat
cecidit hely sacerdos et mortuus ē. **A**g-
cole imo vero om̄s hoīes quot et q̄n-
tos a celo. et terra. vel a p̄ciosis ani-
malibus casus metuūt agroz fructi-
bus. **S**olent t̄n de frumentis tandem
collectis et reconditis esse securi. **S**;
quibusdam q̄d nouimus puētū opti-
mū frumentoz fluuius improuisus
fugientib; homib; de horreis cecit atq;
abstulit. **C**ōtra millefomes demonū
incurfus: quis in innocentia sua fidit:
q̄nquidē ne quis fideret etiā puu-
los baptifatos quib; certe nichil est
innocētius aliq̄n sic vexāt vt i eis ma-
xime deo s̄mte ista mōstretur huius
vite flenda calamitas. et alterius de-
sideranda felicitas. **J**am vero de ip̄o
corpore tot existūt morboz mala. vt
nec libris medicoz cūcta comp̄hensa
sint: in quoz plurib; ac p̄nē omnib;
etiam ipsa adiumenta et medicamen-
ta tormenta sūt: ut homines a penaz
exitio. penali eruantur auxilio. **R**ōne
ad hoc p̄duxit sitientes homines ar-
dor immamis: vt vrinam q̄ hūanā vel
etiā suā biberēt. **N**onne ad hoc fames
vt a carmb; hoīm abstine nō possent.
nec inuentos homines mortuos. s; pro-
pter hoc a se occisos. nec quoslibet
alienos. verum etiam filios. matres
mre dibili crudelitate quam rabida

esurires faciebat assumerent: Ipse po-
 stremo somnus q̄ pprie quietis nomē
 accepit. quis v̄bis explicet sepe som-
 noꝝ visis q̄ sit inq̄ctus. et q̄ magnis
 licet falsar rerū terroribus quas ita
 exhibet et quodamō exprimit vt ave-
 ris eas discernē neq̄amus. animā mi-
 seram sensusq̄ pturbet. Quia falsitas
 te visor etiam vigilantes quibusdam
 morbis et venenis miserabilis agi-
 tantur: quamuis multimoda varia-
 te fallace homines etiam sanos mali-
 gm demones nonnunq̄m decipiāt. tali-
 bus visis etiam si eos p̄ hęc ad sua tra-
 ducere nō potuerūt: sensus tñ eoz so-
 lo appetitu q̄litercunq̄ psuadēte falsi-
 tatis illudāt. Ab huius tā misere qua-
 si quibusdā inferis vite. nō liberat ni-
 si gratia saluatoris xp̄i dei ac domini
 nostri. Hoc enī nomē ē ipse ih̄sus. in-
 terpretatur quippe saluator: maxime
 ne post hanc miserioꝝ ac sempiterna
 suscipiat. non vita. s̄ mors. Nā in ista
 quamuis sint p̄ sancta et sanctos cura
 cōnū magna solacia: tñ ideo nō semp
 etiam ipsa beneficia tribuūtur petenti-
 bus. ne p̄pter hoc religio q̄ratur: q̄ pro-
 pter aliā magis vitam vbi mala non
 erit omīno vlla querēda ē. Et ad hoc
 meliores quosq̄ ibihs malis adiuuat
 gratia: ut quāto fidelioꝝ. tāto fortioꝝ
 re corde tolentur. Ad quā rem etiam
 phiam p̄desse dicūt docti huius secu-
 li quam dii quibusdam paucis ait tul-
 lius veram dederūt. Nec homib̄ inq̄t
 ab hijs. aut datū est donū maius: aut
 potuit vllū dari. Vsq̄ adeo et ipsi cō-
 tra quos agimus quo quomō opulsi
 sūt in habenda nō quacūq̄ s̄ vera phi-
 losophia diuinā gratiā offerri. Porro
 si paucis dimitul datū ē vere phicōtra
 miserias huius vite vnicū auxiliū: fac-
 tis et hinc apparet hūanū genus ad-
 luendas miseriarū penas esse dānatū
 Sic aut hoc vt fatētur nullū dōmū ma-

ius ē donū: sic a nullo deo dari credē-
 dū est. nisi ab illo quo et ipsi q̄ multos
 deos colunt nullū dicūt esse maiorem.

Proter hęc aut ma: **Ca. xxxiiij.**
 la huius vite bonis malisq̄ cō-
 muniā. habent in ea iusti etiam pprios
 quosdā laboꝝ es suos quib̄ adūsus
 vicia militāt: et in talū p̄lioꝝ tēptati-
 omib̄ piculisq̄ v̄sanur. Aliq̄n enī cō-
 citatus. aliq̄n remissius. nō tñ desinit
 caro cōcupiscere adūsus sp̄m. et sp̄s
 adūsus carnē. ut nō ea q̄ volumus fa-
 ciamus. omnē malā cōcupiscētiā osi. mē-
 do. s̄ eā nob̄ q̄ntū diuinitus adiuti pos-
 sumus nō ei cōsentiendo subdamus:
 vigilijs otinuis excubātes. ne opimio
 verisimilis fallat. ne decipiat smox r-
 futus. ne se tenebre alicuius erroris
 offendāt. ne qd̄ bonū est malū. a qd̄
 malū est bonū esse credatur. ne ab hīs
 q̄ agenda sunt metus reuocet. ne ī ea
 q̄ agēda nō sunt cupido p̄cipitet. ne
 sup iracūdiam sol occidat. ne immici-
 cie puocent ad retribuēdō: mali p̄ ma-
 lo. ne absorbeat in bonū est a vel immode-
 rata tristitia. ne imptiendoꝝ benefici-
 oꝝ ingerat mens ingrata toꝝ: p̄re. ne
 maledictis rumorib̄ bona conscientia
 fatigetur. ne temeraria suspicō nostra
 decipiat. ne aliena de nobis falsa nos-
 frangat. ne regnet peccatū in nostro
 mortali coꝝ: p̄re ad obediendū deside-
 rijs eius. ne membra nostra exhibeā-
 tur iniquitatis arma peccato. ne ocu-
 lus seq̄turo cupiscētiā. ne vindicādi
 cupiditas vincat. ne in eo qd̄ male de-
 lectat. vel visio vel cogitatio remore-
 tur. ne improbū aut indecens v̄bū li-
 bēter audiatur. ne fiat qd̄ nō licet etiā
 si libet. ne in hoc bello laboꝝ piculoꝝ
 q̄ plenissimo. vel de viribus nostris
 speretur faciēda victōria. vel viribus
 nostris facta tribuatur. s̄ eius gratie
 de quo ait apostolus. Gratias aut deo
 qui dat nobis victōriam p̄ dñm nrm

ihesu cristum. Quia alio loco in hijs
inquit omnibus supuincimus. p. eu qui
dilexerunt nos. Sciamus tamen quanta
libertate preiudici vicis repugnemus
vel etiam vicia superemus et subiuge-
mus quod diu sumus in hoc corpore. nob
desse non posse: unde dicamus deo. di-
mitte nob debita nostra. In illo autem re-
gno ubi semp cum corporibus immortali-
bus erimus. nec prelia nob erunt vlla.
nec debita. que nusquam et nunquam essent
si natura nostra sic recta creata e per-
maneret. Ac p hoc etiam noster iste co-
flictus in quo periclitamur. et de quo
nos victoria nouissima cupimus libe-
rari ad vite huius mala pertinet quam
tot tantoque testimonio malorum pba-
mus esse damnata. **Ca. xxiii.**

Nam nunc considerandum est hanc
ipsam misericordiam generis humani
in qua laudatur iusticia puniens. quibus
et quod multis impleuit bonis eiusdem bo-
nitas cuncta que creauit administrans.
Primum benedictionem illam quam protulerat ante
peccatum dicens. crescite et multiplica-
mini et replete terram. nec post peccatum
voluit inhibere. mansitque in stirpe dam-
nata donata fecunditas: nec illam vim mi-
rabilem seminum. imo etiam mirabiliorum que
efficiuntur et semina indita corporibus
humanis. et quodammodo in texta pecca-
ti viciu potuit auferre: quo nob impa-
cta est etiam necessitas mortis. **S**ed utrum-
que simul currit isto quasi fluuio atque cor-
rente generis humani. malum quod a parte
trahitur. et quod bonum a create tribuitur.
In originali malo duo sunt: peccatum
atque supplicium. In originali bono alia
duo: propagatio et conformatio. Sed quoniam
tum ad presentem pertinet intentionem nostram
de malis quorum vnum de nostra vit au-
dacia id est peccatum. alterum de iudicio
dei id est supplicium: iam satis diximus.
nunc de bonis dei que ipsi quoque viciate
danturque nature contulit siue vltimo nunc

confert. dicere institui. Neque enim dam-
nando aut totum abstulit quod dederat:
alioquin nec esset omnino. aut eam re-
mouit a sua potestate etiam cum diabolo
penaliter subdidit. cum nec ipsum dyabo-
lum a suo alienarit imperio: quando-
quidem ut ipse quod dyaboli natura sub-
sistat. ille facit qui sume est: et facit esse
quicquid aliquo modo est. **D**uorum igitur
illo quod diximus bona ut etiam in na-
turam peccato viciata supplicioque da-
natam de bonitatis eius quodam veluti
fonte manaret. propagatio in primis mun-
di operibus benedictione largitus est: a quibus
operibus die septimo requieuit.
Confirmatio vero in illo eius est ope-
re quousque nunc operatur. Efficacem quippe
potentiam suam si rebus subtrahat. nec
progredi poterunt et suis dimensis mo-
tibus paget tempora: nec prius in eo que
create sunt aliquatenus permanebunt
Sic ergo creauit hominem deus ut ei
adderet fertilitatem quamdam que homines
alios propagaret: congeneras eis etiam
propagandi possibilitatem. non necessitatem.
Quibus tamen voluit hominibus abstulit eam
deus. et steriles fuerunt: non tamen generibus
no abstulit semel datam primis duobus
ouibus benedictionem generandi. **N**ec est
propagatio que uis peccato ablata non fu-
erit: non tamen etiam ipsa talis est qualis
fuit: si nemo peccasset. **E**x quo enim ho-
mo in honore positus postea que deliquit
comparatus est pecoribus. similiter ge-
nerat: non in eo tamen penitus extincta est
quedam veluti scintilla racomis in qua factus
est ad imaginem dei. **H**uic autem propagatio
miserio: macula non adhiberetur: nec ipsa
in sui generis formalis modosque prederet
Si enim non concubissent homines et mi-
chilominus deus vellet implere terras
hominibus: quomodo creauit vnum sine com-
mixtione carnis et femine. sic possunt omnes.
Concubentes vero. nisi illo create ge-
nerantes esse non possunt. **S**ic ergo

ait apostolus de institutione spiritali quod homo ad pietatem iustitiamque formatur. neque qui plantat est aliquid. neque qui rigat. sed qui incrementum dat deus: ita etiam hic dici potest. nec qui dormit. nec qui seminat est aliquid sed qui format deus: nec mater que conceptum portat. et partum nutrit est aliquid: sed qui incrementum dat deus. Ipse namque operatione quam nunc usque operatur facit ut numeros suos explicent semina. et a quibusdam latentibus atque invisibilibus involucris in formas visibiles huiusmodi aspiciamus deorsum evoluant ipse in corpore eam corpore atque naturam illam prepositam. istam subiectam miris modis copulans et connectens. animantem facit. Quod opus eius tam magnum et mirabile est. ut non solum in homine quod est animal rationale et ex hoc cunctis terrenis animantibus excellentius atque prestantius. sed in qualibet minutissima muscula bene consideranti. stuporem mentis ingerat. laudemque pariat creatoris. Ipse itaque anime humane mentem dedit. ubi ratio et intelligentia in infante sopita est quodammodo quasi nulla sit. excitanda scilicet atque exercenda etatis accessu. qua sit scientie capax atque doctrinam et habilis preceptum veritatis et amoris boni qua capacitate hauriat sapientiam virtutibusque sit preclara. quibus prudenter. fortiter. temperanter. et iuste aduersus errores et cetera ingenerata vicia dimicet: eaque nullius rei desiderio nisi boni illius summi atque immutabilis vincat. Quod et si non faciat ipsa talium bonorum capacitas in natura rationali diuinitus instituta. quantum sit bonum. quod mirabile opus omnipotentis: quis omnipotenter effatur aut cogitat? Preter enim artes bene viuendi. et ad immortales pueniendi felicitatem quam virtutes vocantur. et sola dei gratia que in christo est. filiis promissionis regnique donatur: non

ne humano ingenio tot tantaeque artes sunt inuente. et exercitate. partim necessarie partim voluntarie. ut tam excellentes vis mentis atque rationis in his etiam rebus quas superfluas. imo et periculosas periculosasque appetit. quantum bonum habeat in natura. unde ista potuit vel inuenire vel discere. vel exercere testetur. Vestimentoque et edificiorum ad opera que mirabilia. que stupenda industria humana puenierit: quo in agricultura. quo in navigatione profecerit: que in fabricacione quorumque vasorum vel etiam statuarum et picturarum varietate excogitauerit et impleuerit: que in theatris mirabilia spectantibus. audientibus. incredibilia facienda et exhibenda molita sit: in capiendis. occidendis. domandis irrationabilibus animantibus. que et contra repererit: aduersus ipsos homines tot generum venenorum. tot armorum. tot in achimamentorum. et pro salute mortali tuenda. atque reparanda que medicamenta atque adiuuentia prebenderit: pro voluptate faucium quot condimenta et gule irritamenta repererit: ad indicandas et suadendas cogitationes que multitudinem varietatemque signorum. ubi principium locum verba et littere tenent: ad delectandos animos quos elocutionis ornatus que diuisorum carminum copia: ad mulcendas aures quot organa musica. quos cantilene modos excogitauerit: quantum pitiam dimensionum atque numerorum: metusque et ordines siderum contra sagacitate prebenderit: que multa rerum mundanarum cognitione se impleuerit. que possit eloqui: maxime si volumus non aceruatim cuncta agere. sed in singulis immorari. In ipsis postremo erroribus et falsitatibus defendendis. que magna claruerint ingenia philosophorum. atque hereticorum: quis est maie sufficiens? Loquimur enim nunc de natura mentis humane que ista vita mortalis ornatur: non de fide

atq; itinere veritatis qua illa immor-
talitas acquiritur. **H**uius tate natu-
re ditor: cu sit vtiq; deus verus et sum-
mus. ipso cuncta que fecit administra-
te. et summa potestate. summaq; habente
iusticiam. nunq; pfecto in has mise-
rias decidiss; atq; ex hijs preter eos
solos qui liberabuntur in eternas esset
itura nisi minimis grade peccati in hoie pri-
mo de quo ceteri exorti sunt pcessiss;. **I**a
vero in ipso corpore quous nobis fit cu
beluis mortalitate omne. multisq; e-
az reperitur infirmitas. quata dei bo-
nitas. quata prudentia tati creatoris
apparet. **N**one ita sunt in eo loca sen-
suum. et cetera membra disposita. spe-
ciesq; ipa ac figura et staturatio eius cor-
poris ita modificata: vt ad ministeri-
um anime rationalis se indicet factus.
No eni vt animalia racomis exptia p-
na ee videmus in terra. ita creatus e
homo: s; erecta in celu corporis forma
ammonet eu q; sursum sunt sapere. **P**or-
ro mira nobilitas que lingue a cmani-
bus attributa est ad loquendum et scri-
bendum apta atq; oueniens. et ad ope-
ra artium plurimaz officioruq; com-
plenda. none satis ostedit quali ami-
me vt fuiret tale sit corpus adiuctus.
Quaq; et detractis necessitatib; ope-
randi. ita omnium partium congruentia nu-
merosa sit. et pulchra sibi parilitate re-
spondeat. vt nescias vtrum in eodan-
da maior sit utilitatis habita raco q;
decoris. **C**erte eni nichil creatu vide-
mus in corpore utilitatis causa: quod
non habeat etia decoris locum. **P**lus
autem nobis id apparet: si numeros me-
suraz quib; inter se cuncta onexa sunt
et coaptata nossemus: qs forsitam da-
ta opa in hijs que foris eminent bua
na poss; vestigare solertia. **Q**ue vero
texta sunt atq; a nostris remota o spe-
ctib; sicuti e tata pplexitas venaru atq;
neruoz. et visceru secreta vitaliuz in

uenie nullus potest: q; et si medicoz di-
ligentia nonnulla crudelis quos anato-
micos appellant lamavit corpora mor-
tuoz. siue etia; inter manus secantis
pserutatisq; morientium. atq; in car-
nibus humanis satis inbuan abdi-
ta cuncta rimata est. vt quid et quo-
modo. quib; locis curadu esset addi-
sceret: numeros tñ de qb; loquoz. q;
bus coaptaco q; armonia grece dica-
tur taq; cuiusda; organi extrinsecus.
atq; intrinsecus totius corporis ostet.
quid dicat. **N**emo valuit inuenie: qs
nemo ausus e querere. **S**i si noti esse
potuissent: in interiorib; q; visceribus
q; nullu ostentat decus. ita delectaret
pulchritudo racomis vt omni forme ap-
pareti que oculis placet ipsius mens
que oculis vtitur preferretur arbitrio.
Sunt vero qdam ita posita in corpore
vt tñ modo decorum habeant non et
vsu: sicut habet pectus virile mamil-
las: sic facies barbã: qua non esse mu-
nimento s; virile ornamentu indicant
pure facies feminaaz: qual vtiq; in fir-
miores muniri tutius ouemiret. **S**i er-
go nullu membrum e in hijs quidem
cospicuis vnde ambigit nemo q; ita
sit alicui opi accommodatu vt no etia;
sit decoru. sicut aut nonnulla quoz solu;
decus. et nullus est vsus: puto facile in-
telligi in modico corpore dignitate
necessitati fuisse placã. **T**ransitura est
quippe necessitas tempusq; venturuz:
qn sola inuicem pulchritudine sine vlla
libidine pfruamur. **Q**o maxie ad lau-
dem referedu e ditoris: cui dicitur in
psalmo. **C**onfessione; et decoru in diu-
sti. **J**am cetera pulchritudo et valitas
creature q; homini lic; in istos labores
miseriasq; plecto atq; damnato. spe-
ctanda atq; sumeda diuina largita-
te ocella e. quo sermone potest termi-
nari: i celi et terre et maris multimoda
et varia pulchritudine in ipsius lucis

tanta copia. tāq̄ mirabili specie. in so-
le ac luna et sideribus. in opacitatibus ne-
moribus. in coloribus et odoribus floribus. in di-
uersitate ac multitudine volucrum garru-
larum et pietarum. in multiformi specie tot
tatarumque aiantium. quare ille plus habet
ammiracionis quam molis minimum. plus enim
formicularum et apicularum opera stupen-
dum quam immensa corpora balenarum.
in ipsius quoque maris tam grandi spectacu-
lo cum sese diuersis coloribus induit
velut vestibus. et aliquando viride atque hoc
multis modis. aliquando purpureum. aliquando
ceruleum est. Quam porro delectabiliter spe-
ctatur etiam quandoque turbatur et fit inde
maior suauitas: quare sic de muliere inueni-
rem. ut non iactet et quod nauticam
Quid ciborum usquequaque copia contra
famem. Quid saporum diuersitas contra fa-
stidium nature. diffusa diuitijs non co-
ctus arte ac labore quesitas. Quid in tam
multis rebus tuende ac recuperande sa-
lutis auxilium. Quam grata vicissitudo
diei alternantis et noctis. Aurarum quoque
blandatempertes. In fructibus et peco-
ribus in dumentorum officendorum quanta
materies. Omnia commemorare quis pos-
sit. Nec autem solacia que a me velut in que-
dam sunt aggerem coartata. si vellem ve-
lut colligata inuolucra soluere atque di-
scutere: quanta michi mora esset in sin-
gulis quibus plurima continentur. Et
hec omnia miserorum sunt damnatorum
que solacia: non prima beatorum. Que igitur
illa sunt. si tot ac talia et tanta sunt ista.
Quid dabit eis quos predestinauit
ad vitam: que hec dedit etiam eis quos
predestinauit ad mortem. Que bona
in illa beata vita facit eos sumere: pro
quibus in hac miseria ungemini suum fili-
um voluit usquequaque ad mortem mala tanta pro-
ferre. Unde apostolus de ipsis in illud
regnum predestinatis loquens. qui proprio
inquit filio non peperit sed pro nobis omni-
bus tradidit eum: quomodo non et cum illo omnia

nobis donauit. Cum hec promissio com-
plebitur quid erimus. Quales erimus.
Que bona in illo regno accepturi su-
mus: quandoquidem christo moriente pro
nobis tale iam pignus accepimus.
Qualis erit spiritus hominis. nullum omni-
no habens vitium. nec sub quo iaceat. nec
cui cedat. nec contra quod saltim lauda-
biliter dimicet. pacatissima virtute per-
fectus. Herum ibi omnium quanta. que spa-
ciosa. que certa scientia sine errore aliquo
vel labore. ubi dei sapientia de ipso suo
fonte potabitur. cum summa felicitate. sine
ulla difficultate. Quale erit corpus
quod omnimodo spiritui subditum. et
eo sufficienter viuificatum nullis alimo-
nibus indigebit. Non enim animale. sed spi-
rituale erit: habens quidem carnis sed
sine ulla carnali corruptione substantia.

Uerum de animi bonis. **Ca. xxij.**
Quibus post hanc vitam beatissimus
perfructur. non a nobis dissentit philo-
sophi nobiles. De carnis resurrectione
contendunt: hanc quantum possunt negant.
Sed credentes multi negantes paucis-
simos reliquerunt: et ad christum qui hoc
quod istis videtur absurdum in sua
resurrectione monstrauit. fidei corde
ouisi sunt: docti et indocti. sapientes mu-
di et insipientes. Hoc enim credidit mu-
dus quod predixit deus: qui etiam hoc
predixit quod hanc rem mundus fuerat
crediturus. Neque enim petri maleficijs
eum cum laude credentium tanto ante pre-
nunciae pulsus est. Ille enim est deus que-
sicut iam dixi aliquotiens nec omnino
re me piget contentente propheta. atque
id oraculis deorum suorum. proba est cupien-
te: ipsa numma phorescut. Quae sic lau-
dauit: ut cum deum preterea regem vocaret.
Absit enim ut sic intelligenda sint que
predixit. quod voluit hijs qui hoc cum mun-
do non crediderunt. quod mundum creditu-
rum esse predixit. Cur enim non potius ita
sic crediturus tanto ante predictus

est mundus: nō sicut paucissimi garrunt qui hoc cū mundo qđ crediturus predcūs est credē noluerūt. Si enī propterea dicūt alio modo esse credēda: ne si dixerit vana esse scripta iniuriā faciant illi deo cui tā magnū perhibent testimonium: tāta p̄sus ei vel etiam grauiorem faciunt iniuriā. si aliter dicūt esse intelligēda nō sicut mundus ea credidit quē crediturum ipse laudauit. ipse p̄misit. ipse opleuit.

Vtrum enī nō p̄t facē vt resurgat caro a viuat in eternū? An propterea credēduz nō est id eum esse sc̄rū: q̄ malū est atq; indignū deo. **S**i de oī potētia eius qua tota tāta fecit in credibilia: iā multa diximus. **S**i volūt inueniē qđ omnipotens nō potest: habent p̄sus: ego dicam. Mentiri non potest. **C**redamus ergo quod potest: nō credēdo qđ nō potest. **N**ā itaq; credentes qđ mentiri possit: credant esse facturū qđ se facturū esse p̄misit: et sic credant sicut id credidit mundus quē crediturum esse p̄dixit. quē crediturū esse laudauit: quē crediturum esse p̄misit: quē credidisse iā ostēdit.

Hoc aut malū esse vnde demonstrat. **N**on est illic vlla corrupcō: qđ est corporis malum. **D**e ordine elemētōz iā disputauimus: de alijs hominū vicijs satis diximus: q̄nta sit futura i corpore incorruptibili facilitas motus. de p̄sentis bone valitudinis temperamēto q̄ vtiq; nullo modo illi comparanda ē immortalitati: i libro tredecimo satis vt op̄mor ostēdimus. **L**egant superiora operis huius. q̄ vel nō legerūt: vel nolunt recolē qđ legerunt.

Ca. xxvi

Sed porphirius ait inquit vt bt̄a sit anima. corpus esse omne fugiendū. **N**ihil ergo p̄dest quia incorruptibile diximus futurū corp⁹. si anima beata nō erit: nisi omne corpus effugerit. **S**i iam a hinc in libro

memorato q̄ntum oportuit disputauim.

Verum hic vnū inde tātū memoria. **E**men det libros suos istoz omniū magister plato. et dicat eoz deos vt beati sint sua corp⁹: a fugituros id est esse mortuos quos in celestib; corp⁹ ribus dixit inclusos. **Q**uib; tñ deus a quo facti sunt quo possent esse securi. immortalitatem id est in eis de corp⁹ ribus eternā p̄manentiā. nō eoz natura id habente s; suo osilio p̄ualente p̄misit. **V**bi etiam euerūt illud quod dicūt. qm̄ est impossibile. ideo resurrectōne carnis nō esse credēda. **A**peritissime quippe iux eūdē philosophū vbi dñs a se facti p̄misit deus nō facti immortalitatem: qđ impossibile ē se dixit ēē sc̄rū. **S**ic enī eū locutū narrat plato. quomā estis oza inquit immortales esse a indissolubiles non potestis **N**ō tñ dissoluemini. neq; vos vlla mortis fata p̄ment. nec erūt valētiōra qđ osilium meum quod maius ē vinculū ad p̄petuitatē vestrā: qđ illa quib; estis colligati. **S**i nō solū absurdi sed surdi nō sūt qđ hoc audiūt: nō vtiq; dubitant dñs factis ab illo deo qui eos fecit secūdu platonem: qđ ē impossibile fuisse p̄missum. **Q**ui enī dicit. vos quidē immortales esse nō potestis. s; mea voluntate immortales eritis: qđ aliud dicit qđ id qđ fieri non potest. me faciente tñ eritis. **I**lle igitur carnem incorruptibilem immortalem spūalem refusatauit: qui iuxta platonē id qđ impossibile est se facturū esse p̄misit. **Q**uid adhuc qđ promisit deus qđ deo promittenti credidit mundus. qui etiam ipse p̄missus est crediturus. esse impossibile clamant: quā doquidem nos deum qui secūdu platonē facit impossibilia id facturū ēē clamamus. **N**on ergo vt bt̄e sint anime corpus ē omne fugiendū: s; corpus incorruptibile recipiendū. **E**t in quo oueniēti⁹

in corruptibili corpore letabuntur: quoniam in quo corruptibili gemuerunt. Sic enim non in eis erit illa dira cupiditas quam posuit ex platone virgilius ubi ait. rursus et incipiant in corpora velle reverti. Sic inquit cupiditatem revertendi ad corpora non habebunt: cum corpora in que reverti cupiunt secum habebunt: et sic habebunt. ut nunquam non habeant. nunquam ea profusus vel ad exiguum quolibet tempus nulla morte deponant. **Ca. xxvij.**

Singula quaedam dixerunt plato atque porphirius. quod si inter se communicare potuissent. facta essent fortasse christiani. Plato dixit sine corporibus animas in eternum esse non posse. Ideo enim dixit. etiam sapientium animas post quolibet longum tempus. tamen ad corpora redituras. Porphirius autem dixit animam purgatissimam cum redierit ad patrem: ad haec mala mundi nunquam esse redituras. Ac per hoc quod verum vidit plato si dedisset porphirio etiam iustorum atque sapientium purgatissimas animas ad humana corpora redituras. rursus quod verum vidit porphirius si dedisset platoni nunquam redituras ad imbecillas corruptibilis corporis animas sanctas. ut non singuli haec singula. sed ambo et singuli utrunque dicerent: puto quod viderit esse iam consequens ut redirent anime ad corpora. et talia reciperent corpora in quibus beate atque immortaliter vivent quam secundum platonem etiam sancte anime ad humana corpora redibunt. secundum porphirium ad mala mundi huius sancte anime non redibunt. Dicit itaque cum platone porphirius redibunt ad corpora. dicit plato cum porphirio non redibunt ad mala. et ad ea corpora redire consentiet: in quibus nulla mala patiantur. Nec itaque non erunt nisi illa quae permittit deus. beatas animas in eternum cum sua eterna carne futurus. Hoc enim quantum existimo iam facile nobis concederent ambo. ut qui faterentur ad immortalia

corporum redituras animas esse sanctorum: ad sua illas redire permitterent: in quibus et mala huius seculi patierent: in quibus deum ut his malis carerent pie fidei:

terque coluerunt. **Ca. xxviii.**

Nonnulli nostri propter quoddam preclarissimum loquendi genus propter nonnulla quae veraciter senserunt amantes plato nempe dicunt eum aliquid simile nobis etiam de mortuorum resurrectione sensisse. Quod quidem sic tangit in libris de republica tullius. ut cum iussisse potius quam quod id verum esse affirmet dicere voluisse. Inducit enim hominem reuixisse et narrasse quaedam quae platonice disputacionibus congruebant. Labeo etiam duos dicit uno die fuisse defunctos et occurrisse invicem in quodam compito. deinde ad corpora sua iussos fuisse remeare. et ostendisse inter se amicos se esse victuros. atque ita esse factum donec postea morerentur. Sicuti auctor est talem resurrectionem corporis factam fuisse narrarunt. quales fuerunt eorum quos resurrexisse nouimus. et huic quidem redditus vite. si non eo modo ut non morerentur ulterius. Mirabilius autem quiddam marcus varro ponit in libris quos scripsit de gente populi romani: cuius putavi verba ipsa ponenda. Genethiaci quidam scripserunt inquit esse in renascendis hominibus quam appellant palmigeniam greci. ascripserunt officium in annis numero quadringentis quadraginta. ut id est corpus et eadem anima quae fuerunt coniuncta in homine aliquando eadem rursus redeat in coniunctionem. Iste varro quidem siue illi genethiaci nescio. qui non enim nomina eorum perdidit quorum commemoravit sententiam. aliquid dixerunt. quod licet falsum sit. cum enim semel ad eadem corpora quae gesserunt anime redierint. nunquam ea sunt postea relicturae: tamen multa illius impossibilitatis contra nos isti garrunt argumenta ouellit et destruit. Qui enim hoc sentiunt

in oporuit dicitur
inde iam memora
resilio istos omnia
et dicitur eos ut
et fugatos id est
et in edictis corp
es. Quibus in bus
possent esse scien
dum est in eis de corp
amionis non corp
i suo oblio pulvere
m autem illud quod
oblio id est rursu
de credenda. Apert
autem phileosophu
amionis non hinc
impossibile est dic
tari in locum rursu
haec autem immo
solubilis non potest
im. non quod illa nec
nec est valde q
ad manus immo
tunc illa quod dicit
et in ab hinc sed hinc
dicitur non dubi
illo deo qui eos se
nem. quod impossibile
haec enim dicitur quod
si non potest. si ma
nortales erunt. sed al
hen non potest me
et illi qui canon in
immortalis in spu
aurea platone id quod
se factum est permittit.
quod promittitur quod deo
redirent michi. qui et
s est eruditus. esse
nam. quod quidem
dicit platone factum
rum eo clamantur
et sine anime corpus
et corpus corrupti
et in quod uenit

siue senserūt: nō eis visū est fieri non posse. ut dilapsa cadauera in auras. in puluerē. in cinerē. in hūores. in corpora uescentiū bestiarū. vel ipoz q̄s hoīm. ad id rursus redeant qd fuerūt. **Q**ua propter plato et porphirius. vel potius quicūq; illos diligunt. et adhuc uiuūt si nobis consentiūt. et etiā sanctas aīas ad corpora redituras sic ait plato. nec tñ ad mala vlla redituras sic ait porphirius ut ex eis fiat osequū qd fides p̄dicat xp̄iana talia corpora recepturas in quib; sine vllō malo in eternū feliciter uiuāt: assumāt etiam hoc de varrone. et ad eade; corpora redeāt in quib; antea fuerūt: et apud eos tota quēstio de carnis in eternū resur-

Nrectōne soluetur. **Ca. xxix.**
Nunc iam quid acturi sint in corporib; immortalib; atq; spiritalibus sancti non adhuc eorū carne carnaliter. s; spiritaliter iam uiuente: quantum dñs dignat̄ adiuuare uideamus. Et illa quidē actio. vel potius quies atq; ociū quale futurū sit. si uerū uelim dicere nescio. Non enī hoc vnq; p̄ sensus corporis uidi. Si aut̄ hoc mente idē intelligentiā uidiſſe me dicam: quantum est. aut quid est nostra intelligentiā ad illam excellētiā. Ibi est enim pax dei q̄ sic ait ap̄tus sup̄at omēz intellectū. Quē nisi nrm̄: a fortasse etiā oīm scōz̄ āgeloz̄. Nō enī et dei. Si ergo sancti in dei pace uicturi sūt. p̄fecto in ea pace uicturi sūt. q̄ sup̄at omēz intellectū: qm̄ nrm̄ qdē sup̄at nō ē dubiū. Si aut̄ sup̄at et angeloz̄. ut nec ipos excepisse uideat̄ qui ait. omēm intellectū: scdm̄ hoc dictū esse debem; accipe. quia pacē dei q̄ ip̄e deus pacatus est. sicut nouit deus. nō eā nos scire possumus nosse: nec vlli angeli. Sup̄at itaq; omēm intellectū: nō dubiū q̄ p̄ter suū. S; quia et nos p̄ mō nro pacis eius participes facti sumā in o-

bis atq; inter nos et cū ip̄o pacē q̄ntū nrm̄ sumū ē obtinebimus: isto modo p̄ suo modo sciūt eā sancti āgeli. hoīes aut̄ nūc longe infra quātilib; p̄fectu mentis excellāt. Considerādū est enī q̄ntus uir dicebat. ex parte samus et ex parte p̄phetamus donec ueniat qd p̄fectū est. Et uidemus nūc p̄ speculū in enigmate. tūc aut̄ facie ad faciem. Sic iam uidēt sancti angeli. qui etiā nri angeli dicti sūt. q̄ eruditi de potestate tenebrarū. et accepto spiritus p̄gnore trāslate ad regnū xp̄i. ad eos angelos iā cepimus p̄tinere: cū quibus nobis erit sancta atq; dulcissima de qua iam tot libros sc̄psimus dei ciuitas ip̄a cōmuniſ. Sic sūt ergo angeli nri qui sūt angeli dei: quē admodū xp̄us dei xp̄us est nr̄. Dei sūt. quia deū nō reliquerūt: nri sunt: q̄ suos ciues nos habē ceperūt. Dixit aut̄ dñs ih̄sus. Videte. ne contēnatis vnum de pusillis istis. Dico enī uobis: q̄ angeli eoz̄ in celis semp̄ uidēt facie p̄ris mei q̄ in celis ē. Sicut ergo illi uidēt ita et nos visuri sumus: s; nondū ita uidemus. Propter qd̄ ait ap̄tus qd̄ paulo ante dixit: uidemus nūc p̄ speculū in enigmate. tūc aut̄ facie ad facie. Premū itaq; fidei nobis uisio ista f̄uatur: de q̄ et iohānes ap̄tus loquē. cū apparuerit inquit similes ei erim; qm̄ uidebimus eū sicuti ē. Facies aut̄ dei manifestacō eius intelligēda est: non aliquid tale mēbroz̄ quale nos habemus in corpore. atq; isto noīe nūcupamus. Quapropter cū ex me q̄ritur qd̄ acturi sint sancti in corpore spiritali: nō dico quod iam uideo. sed dico q̄ credo. secundū illud qd̄ in psalmo lego. credidi p̄pter qd̄ locutus sū. Dico itaq; q̄ visuri sint deū in ip̄o corpore sed utrū p̄ ip̄m sic p̄ corpus nūc uidemus solem. lunā. stellas. mare ac terrā. et que sūt in ea: nō parua quēstio ē.

Durū ē enī dicē qđ sancti talia corpa
 tūc habebūt ut nō possint oculos clau-
 dere atq; apire cū volūt: durius autē
 qđ ibi deum quisquis oculos clausit
 nō videbit. **S**i enī ppheta eliseus pue-
 rū suū giesi absens corpe vidit acci-
 pientē munera q̄ dedit ei naamā hirus
 quē ppheta memoratus a lepre defor-
 mitate mūdauerat qđ fuus neq; dño
 suo nō vidēte latēter se fecisse putā-
 uerat: q̄nto magis ī illo corpe spiritali
 videbūt sancti oīa. nō solū si oculos
 claudāt. verū etiā vñ sūt corpe absen-
 tes. **T**ūc enī erit pfectū illud de quo
 loquēs ap̄tus. ex parte inquit scim⁹
 et ex parte pphetamus: cū aut venerit
 qđ pfectū ē. qđ ex pte est euacuabit⁹.
Dem̄de ut quō possit aliqua similitu-
 dine ostēderet quantū ab illa q̄ futu-
 ra distet hęc vita. nō qualūcūq; hōim:
 verū etiā q̄ p̄cipua hęc sanctitate sunt
 p̄diti cū essem inq̄t paruulus. q̄i par-
 uulus sapiebā. q̄i paruulus loq̄bar.
 q̄i paruulus cogitabā: cū aut factus
 sum vir: euacuau ea q̄ paruuli erant.
Videmus nūc p speculū ī emigmate:
 tūc aut facie ad faciem. **N**unc scio ex
 parte: tūc aut cognoscā sicut et cogni-
 tus sum. **S**i ergo ī hac vita vbi hōim
 mirabiliū ppheta ita cōpanda est illi
 vite q̄i paruuli ad iuuenē. vidit tñ
 heliseus accipientē munera seruū suū
 vbi ip̄e nō erat: ita ne cū veniet qđ p-
 fectū est. nec iam corpus corruptibile
 agguabit aiām. s; ī corruptibile mi-
 chil impediēt. illi sancti ad ea q̄ vidē-
 da sūt oculis corporeis quib; heliseus
 absens ad seruū suū vidēdū nō indi-
 guit indigebūt: **N**ā scdm̄ interptes
 septuaginta ista sunt ad giesi verba
 pphete. **N**ōne cor meū ut tecū qñ cō-
 uersus est vir de curru in obuiā tibi: et
 accepisti pecuniā. et ceteras. **S**ic autē
 ex hebreo interpretatus ē p̄sbiter ihe-
 romimus. nōne cor meū inquit ī p̄sen-

ti erat. qñ reuersus ē hō de curru suo in
 occursum tuū. **C**orde suo ergo se dixit
 hōc vidisse ppheta. adiuto quidā mi-
 rabiliter nullo dubitate diuinitus. **S**i
 quāto amplius tūc oīs munere isto
 abundabūt: cū deus erit oīa ī oīmib;.
Habebūt tñ etiā illi oculi corpe: ei offi-
 cū suū et ī loco suo erūt vtetur q; illis
 spūs p̄ spūale corpus. **R**eq; enī. et ille
 ppheta. q; nō eis indiguūt ut videret
 absentē. nō eis vsus ē ad vidēda p̄sen-
 tia. q̄ tñ spiritu videre poss; etiā si illos
 clauderet. sicut vidit absentia. vbi cū
 eis ip̄e nō erat. **A**bhit ergo ut dicam⁹
 illos sanctos ī illa vita deū clausis oculo-
 lis nō visuros: quē spū sp̄ viderūt. **S**i
 vtrū videbūt et p oculos corpis cū
 eos aptos habebunt: inde questio ē.
Si enī tñ potuerūt ī corpe spiritali
 eo mō vbiq; etiā ip̄i oculi spirituales
 q̄ntū possunt isti q̄les nūc habemus.
 p̄culdubio p eos deus videri nō pote-
 rit. **L**onge itaq; alterius erūt potētie
 si p eos videbit⁹ ī corpe illa natura
 q̄ nō cōtinet loco s; vbiq; tota ē. **N**ō
 enī q; dicimus deū. et ī celo eē et ī ter-
 ra. ip̄e quippe ait p ppheta. celū et ter-
 ra ego implebo: aliā partē dicturi su-
 mus eū ī celo habē et ī terra aliam:
 s; totus ī celo ē. totus ī terra nō alter-
 nis tēporib; s; vtrūq; simul qđ nulla
 natura corpalis p̄t. **V**is itaq; sp̄pollē-
 tior oculoꝝ erit illoꝝ ut acrius vide-
 ant qđ quidē phibētur vidē s; p̄ntes
 vel aquile. **Q**uātalibet enī atrimonia
 cernēdi eadem q; aiālia nichil aliud
 possunt videre qđ corpa: s; videāt et
 īcorpalia. **E**t fortasse ista v̄tus ma-
 gna cernēdi data fuerat ad horā etiā
 ī isto mortali corpe oculis sancti vi-
 ri iob: qñ ait ad deū. **I**n obauditu au-
 ris audiebā te prius. nūc aut oculus
 meus videt te: p̄ptea despexi mem̄-
 ip̄m et distabui et existimaui me ter-
 rā cinerē. **Q**uāuis nichil hęc phibeat

oculū cordis intelligi. de quibz oculis ait apłus. illuminatos oculos habere cordis vestri. **I**p̄is autē videri deū cū videbit̄. xp̄ianus ambigit nemo q̄ fideliter accipit: qđ ait deus ille magister. **B**eatū mūdo corde: qm̄ ip̄i deum videbūt. **S**ed vtrū etiā corpālibz oculis ibi videat̄: hoc in ista questione ne versamus. **I**llud enī qđ sc̄ptū est. et videbit om̄is caro salutaē dei: sine vilius nodo difficultatis sic intelligi p̄t ac si dictū fuerit. et videbit om̄is homo xp̄m dei: qui vtiqz in corpore visus ē et in corpore videbit̄. qm̄ viuos et mortuos iudicabit. **Q**đ autē ip̄e sit salutaē dei multa sūt et alia testimonia sc̄pturarū. **S**ed euidentius venerādis illius semis simonis verba declarant. **Q**ui cū infantē xp̄m accepiss̄ in manus suas: nūc inquit dimittis dñe seruu tuū scđm verbū tuū in pace: qm̄ viderunt oculi mei salutare tuū. **I**llud etiā qđ ait sup̄ memoratus iob. sicut in exemplaribz q̄ ex hebreo sūt inueniē. et in carne mea videbo deū. resurrect̄ o3 qđ carnis sine dubio p̄phetavit: nō tamē dixit p̄ carnē meā. **Q**uod quidē si dixisset: posset deus xp̄us intelligi. qui p̄ carnē in carne videbit̄. **N**ūc vero potest et sic accipi in carne mea videbo deum: ac si dixisset. in carne mea ero cū videbo deū. **E**t illud qđ ait apłus facie ad faciē. nō cogit ut deū p̄ hāc faciē corpālē vbi sunt oculi corpales nos visuros esse credamus quē in spū sine intermissione videbimus. **N**isi enī esset et interioris hoīs facies: nō diceret idē apłus. **N**os autē reuelata facie gloriā dñi speculātes. in eandē imaginē trāsformamur de gloria in gloriā: tāq̄ a dñi spū. **N**ec aliter intelligim̄ qđ in psalmo canit̄. acceditē ad eū et illumināmini et facies v̄re nō erubescēt. **F**ide q̄ppe accedit̄ ad deū: quā cordis ostat esse non corpis. **S**ed q̄ spiritale

corpus nescimus. q̄ntos habebit accessus: de re quippe inexplata loq̄mur. vbi aliq̄ que aliter intelligi neqat diuinarū sc̄pturarū nō occurrit et succurrit auctoritas: necesse ē ut ostingat in nob̄ qđ legit̄ in libro sapiētie. **C**ogitationes mortaliū timide: et incerte prudentie n̄re racōcinacō q̄ppe illa phoz̄ qua disputat ita mētis aspectu intelligibilia videri. et sensu corpis sensibilia id ē corpalia ut nec intelligibilia p̄ corpus. nec corpalia p̄ seip̄a mens valeat intueri. si posset nobis esse certissima. p̄fecto certū ess̄ p̄ oculos corpis etiā spūales nullo mō posse videri deū. **S**ed istā racōcinacōnē et vera racō et p̄phetica irridet auctoritas. **Q**uis enī ita sit ausus a vero: ut dicere audeat deū corpalia ista nescire. **N**ūquid ergo corpus habet: per cuius oculos ea possit addiscere. **D**einde qđ de p̄pheta heliseo paulo ante diximus: nōne satis indicat etiā spū nō p̄ corpus corpalia posse cerni. **Q**ñ enī fuit ille munera accepit vtiqz corpāliter gestū ē: quod tñ p̄pheta nō corpus. s̄ p̄ spiritū vidit. **S**icut ergo ostat videri corpalia spiritu: quid si tāta erit potētia spiritalis corpis ut corpore videatur et spiritus. **S**pūs enī ē deus. **D**einde vitā quidē suā qua nūc viuit in corpore et hęc terrena membra vegetat facitqz viuētia. interiore sensu quisqz nō p̄ corporeos oculos nouit: alioz̄ vero vitas cū sint inuisibiles p̄ corpus videt. **N**ā vñ viuētia discernimus a non viuētibz corpā. nisi corpā simul vitasqz videamus. **Q**uas nisi p̄ corpus videre nō possumus: vitas autē sine corpore: corporeis oculis nō videmus. **Q**uāobrē fieri p̄t. valdeqz credibile est sic nos esse visuros mūdā tunc corpā celi noui et terrē noue: ut deum vbiqz p̄sentē. et vniūsa etiā corpalia gubnantē. p̄ corpā q̄ gestabimus et q̄

cōspiciemus quāq̄ versū oculos duxe-
rimus. clarissima p̄spicuitate videā-
mus: nō sicut nūc inuisibilia dei p̄ ea q̄
fca sūt intellecta cōspiciūtur p̄ speculū
in enigmate ex parte. vbi plus i no-
bis valet fides q̄ credimus. q̄ rerū
corpaliū species quā p̄ oculos cerni-
mus corpales. Sed sicut hōies inter
quos viuētes. motusq̄ vitales exe-
rētes viuimus. mox ut aspiciamus nō
credimus viuere. s̄ videmus cū eoz
vitā sine corpore vidē nequeamus
quā tñ i eis p̄ corpora remota omī ambi-
guitate cōspiciamus: ita quacūq̄ spi-
ritalia illa lumina corporeū nōz cir-
cūferemus in corporeū deū omīa regē-
tē etiā p̄ corpora cōtuebimur. Aut ergo
p̄ illos oculos sic videbitur deus ut
aliquid habeāt in tāta excellētia mē-
tis simile quo in corpore ea natura cer-
natur. qd̄ vllis exēplis sine scriptura-
rū testimonijs diuinaz vel difficile ē
vel impossibile ostēdē: aut qd̄ est ad
intelligendū facilius. ita deus nobis
erit notus atq̄ cōspiciuus. ut videat̄
tur spū a singulis nobis i singulis no-
bis. videat̄ ab altero i altero. videat̄
atur in seip̄o videat̄ in celo nouo. et in
terra noua. atq̄ in omī que tūc fuerit
creatura. videatur et p̄ corpora in omni
corpore quocūq̄ fuerint spiritalis cor-
p̄is oculi acie pueniēte directi. Pate-
būt etiā cogitacōnes nostre inuicem
in nobis. Tūc enī implebit̄ qd̄ apo-
stolus cū dixiss̄. nolite ante tempus
iudicare quicq̄ mox addidit. donec
veniet dñs et illuminet abscondita te-
nebrarū et manifestabit cogitacōnes
cordis: et tūc laus erit vnicuiq̄ a deo.

Quanta erit illa **Ca. xxx.**
felicitas vbi nullū erit malum:
nullū tacebit bonū: vacabitur dei lau-
dibus: quia erit omīa in omīb̄. Nam
quid aliud agatur vbi neq̄ ulla deside-
ria cessabit: neq̄ ulla indigentia lac-

torabitur. nescio. Ammoneor etiā san-
cto cārico vbi lego vel audio. beati qui
habitāt in domo tua. in secula seculo-
rū laudabūt te. Omīa mēbra et visce-
ra incorruptibilis corp̄is que nūc vi-
demus p̄ vsus necessitatis varios di-
stributa quomā tūc nō erit ip̄a neces-
sitas. s̄ plena. certa. secura. sempiter-
na felicitas. p̄ficiēt laudib̄ dei. Omnes
quippe illi de quib̄ iam sū locutus. qui
nūc latent armonie corp̄alis numeri
nō latebūt intrinsecus. et extrinsecus
p̄ corp̄is cūcta dispositi. et cū ceteris
rebus que ibi magne atq̄ mirabiles
videbūtur: racōnales mentes in tan-
ti artificis laudē. racōnabilis pulchri-
tudinis delectacōne succendēt. Qui-
motus illic taliū corp̄orū sūt futuri te-
mere definire nō audeo qd̄ excogitāe
nō valeo: tñ motus et status sic ip̄a
species decēs erit. quicūq̄ erit. vbi qd̄
nō decebit nō erit. Certe vbi volet spi-
ritus: ibi p̄tinus erit corpus. Nec vo-
let aliqd̄ spūs: qd̄ nec spm̄ possit dece-
re nec corpus. Vera ibi gloria erit
vbi laudantis. nec errore quisq̄. nec
adulacōne laudabit̄. Verus honor
qui nulli negabit̄ digno. nulli defere-
tur indigno. s̄ nec ad eā ambiget ul-
lus indignus: vbi nullus p̄mittetur
esse nisi dignus. Vera pax vbi nichil
adūsi. nec a seip̄o. nec ab aliquo quis-
q̄ patiet̄. Premiū virtutis erit ip̄e qui
virtutez dedit. eiq̄ seip̄m quo melius
et maius nichil possi eē p̄misit. Quid
est enī aliud qd̄ p̄ p̄phetā dixit ero il-
lorū deus. et ip̄i erūt michi plebs. nisi
ego ero vñ satiētur. ego ero quecūq̄
ab hōmib̄ honeste desiderētur. et vita
et salus. et victus. et copia. et gloria. et
honor. et pax. et omīa bona. Sic enim
et illud recte intelligit̄. qd̄ ait ap̄tus
ut sit deus omīa i omīb̄. Ip̄e finis erit
desideriorū nostrorū. qui sine fine vi-
debitur: sine fastidio amabitur: sine

fatigacōe laudabitur. **H**oc munus.
hic effectus. hic actus profecto erit
om̄ibz. sicut ip̄a vita eterna cōmūnis.
Ceterū q̄ futuri sint p̄ meritis p̄miorū
etiā gradus honorū atq; gloriarū: q̄s
est idoneus cogitaē q̄nto magis di-
cere. **Q**uō tñ futuri sint. nō ē ambigen-
dū. **A**tq; id etiā beata ciuitas illa ma-
gnū in se bonū videbit: qd̄ nulli sup̄i-
ori vllus inferior inuidēbit: sic nūc nō
inuidēt archāgelis angeli ceteri tā-
q; noluit esse vnusquisq; qd̄ nō acce-
pit. quāuis sit pacatissimo concordie
vinculo ei q̄ accepit obstrictus: q̄ nec
in corpore vult oculus eē qui ē digitus.
cū mēbrū vtrūq; dōtineat totius carnis
pacata cōpago. **S**ic itaq; habebit
donū aliis alio minus: ut hoc q̄ donū
habeat. ne velit amplius. **N**ec ideo li-
berū arbitriū nō habebūt: q̄ peccata
eos delectaē nō potēt. **M**agis q̄pe
eēt liberū a delectacōe peccādi usq; ad
delectacōz nō peccādi indeclinabile. li-
beratū. **N**ā p̄mū liberū arbitriū qd̄ ho-
mini datū est quando p̄mum creatus
est rectus. potuit non peccare: sed po-
tuit et peccare. **H**oc autem nouissimū
eo potētius erit: quo peccāē nō potēt.
Verū hoc q̄ dei munere: nō sua possi-
bilitate natū. **A**liud est enī esse deū:
aliud p̄cipē dei. **D**eus natura peccare
nō p̄t: p̄cipē vero dei ab illo accepit
ut peccāē nō possit. **V**eruādi aut gra-
dus erāt diuini muneris: ut p̄mū da-
retur liberū arbitriū quo non peccare
poss; homo. nouissimū quo peccare nō
poss;: atq; illud ad opandū meritū. hoc
ad recipiēdū p̄mū p̄tinēt. **S**; q̄ pec-
cauit ista natura cū peccāē potuit: lar-
giorē grā liberat. ut ad eā p̄ducatur
liberatē. in q̄ peccare nō possit. **S**ic enī
p̄ma immōtilitas fuit quā peccādo a-
dam p̄didit posse nō mori: nouissima
erit nō posse mori: ita p̄mū liberū arbi-
triū posse nō peccāē: nouissimū nō pos-

se peccare. **S**ic enī erit inamissibilis
volūtas pietatis et eq̄tatis: quō ē feli-
citas. **N**ā vtiq; peccādo. nec pietatē
nec felicitatē tenuimus: volūtatē ve-
ro felicitatis. nec p̄dita felicitate p̄di-
dimus. **C**erte deus ip̄e nunquid qm̄
peccāē nō p̄t: ideo liberū arbitriū ha-
bere negādus ē. **E**rit ergo illius ciui-
tatis et vna in om̄ibz et inseparabilis in
singulis volūtas libera. ab om̄i malo li-
berata. et impleta om̄i bono. fruēs in-
deficiēter eternoz iocūditate gaudi-
ozum. oblita culparū. oblita penarū:
nec ideo tñ sue liberacōnis oblita: ut
liberatori suo nō sit ingrata. **Q**uantū
ergo attinet ad sciētiā racōnalem. me-
mor p̄teritorū etiā maloz si ozū: q̄ntū
aut ad expiētis sensū. p̄orsus imme-
mor. **N**ā p̄tissimus medicus. sic arte
sciūtur. om̄es fere morbos corpis no-
uit. **S**icut aut corpore sentiunt. pluri-
mos nescit. quos ip̄e nō passus ē. **S**ic
ergo sciētie maloz due sūt. vna q̄ po-
tentia mētis nō latēt. altera qua expi-
entis sensibz inherēt: aliter quippe sci-
unt vicia oīa p̄ sapiētie doctrinā. ali-
ter p̄ insipientis pessimā vitā: ita ut ob-
liuiones maloz due sunt. **A**lter ea
nāq; obliuiscit eruditus et doctus: ali-
ter exp̄tis et passus. **I**lle si p̄tinā negli-
gat: iste si miseria careat. **S**ecūm hāc
obliuionē quā postiori loco posui nō
erūt memores sancti p̄teritorū malo-
rū. **C**arebūt enī om̄ibz: ita ut penitus
deleātur de sensibz eozū. **E**a tñ potētia
sciētie q̄ magna in eis erit nō soluz sua
p̄teit a. s; etiā dānatorū eos sempiter-
na miseria non latebit. **A**lioquin si se
fuisse miseros nescituri sūt. quō sicut
ait psalmus misericōdias dñi in eternū cā-
tabūt. **Q**uo cātico in gloriā gratie xpi.
cuius sanguine liberati sumus. nichil
erit p̄fecto illi iocūdius ciuitati. **I**bi p̄-
ficiet. vacate et videte qm̄ ego sū de-
us. **Q**uō erit vere maximū sabbatū nō

habens vesperā: quō cōmendavit dñs
 in p̄mis operibz mūdi vbi legitur: et
 requieuit deus die septimo ab om̄ibz
 opibz suis que fecit. et benedixit de⁹
 diē septimū. et sanctificavit eū: q̄ in eo
 requieuit deus ab om̄ibz opibz suis:
 q̄ inchoavit deus facē. **D**ies enī septi-
 mus etiā nos ip̄i erimus. q̄n̄ eius fue-
 rimus b̄n̄dictōne et sanctificacōe ple-
 ni atqz p̄fecti. **I**bi vacātes videbimus
 quomā ip̄e ē deus: quod nobis nos
 ip̄i esse volumus q̄ndō ab illo cecidi-
 mus. audiētes a seductore. eitis sicut
 dii. et recedētes a vero deo: quo faci-
 ente dii essemus eius participacōne
 nō desercōne. **Q**uid enī sine illo feci-
 mus: nisi quōd i ira eius defecimus? **A** quo
 refecti. et gratia maiore p̄fecti. vacā-
 bimus in eternū. vidētes. q̄ ip̄e ē de-
 us quo pleni erimus: quādo ip̄e erit
 om̄ia in om̄ibz. **N**am. et ip̄a opa bona
 nostra quādo ip̄ius potius intelligū-
 tur esse q̄ nostra. tunc nobis ad hoc
 sabbatū adipiscendūz imputātur: q̄
 si nobis ea tribuerimur. serviilia erūt.
 cū de sabbato dicatur: om̄e opus ser-
 vile nō facietis. **P**ropter quod et per
 ezechielez p̄phetā dicitur. **E**t sabbata
 mea dedi eis in signū inter me et inter
 eos: ut scirent q̄ ego dñs qui sancti-
 fico eos. **N**oc p̄fecte tūc sciemus: q̄n̄
 p̄fecte vacabimus et p̄fecte videbim⁹
 q̄ ip̄e ē deus. **I**pe etiā numerus etatū
 veluti dierū. si scdm̄ eos articulos tē-
 poris cōputētur qui in scripturis san-
 ctis videntur expressi. iste sabbatis-
 mus evidētius apparebit. q̄n̄ septi-
 mus inveniatur: ut p̄ma etas tanq̄ di-
 es p̄mus sit ab adam usqz ad dilu-
 um. scda inde usqz ad abraham: non
 equalitate tēporū. sed numero gene-
 racōnū. **D**e nas quippe habere repe-
 rūtur. **H**inc iam sicut matheus euan-
 gelista determinat. tres etates usqz
 ad xp̄i subsequūtur aduentū: que sim-

gule demis et quatermis generacōni-
 bus explicātur. **A**b abrahāz usqz ad
 dauid vna: altera inde usqz ad tran-
 migracōnez in babilonā: tertia inde
 usqz ad xp̄i carnalē natiuitatē. **F**unt
 itaqz om̄es quinqz. **S**exta nunc agi-
 tur. nullo generacōnū numero meti-
 enda: p̄pter id quō dictuz est. **N**on est
 vestrū scire tempora: que pater posu-
 it in sua potestate. **P**ost hāc tanq̄ in
 die septimo requiescet deus: cū eundē
 septimū diē quod nos erimus in se-
 ip̄o deo faciet requiescē. **D**e istis por-
 ro etatibus singulis nūc diligenter
 longū ē disputaē. **N**ec tamē septima
 erit sabbatuz nostrū. cuius finis non
 erit vespera. sed dōmicus dies velut oc-
 tauus. eternus. qui xp̄i resurrectōne
 sacratu est: eternā nō solum sp̄itus
 verū etiā corp̄is requiem p̄figurans
Ibi vacabimus et videbimus: videbi-
 mus et amabimus: amabimus et lauda-
 bimus. **E**cce quōd erit in fine. sine fine.
Nā quis alius nr̄ est finis: nisi perue-
 nire ad regnū cuius nullus est finis?
Videoz michi debitū in gentis huius
 opis adiuuāte dño reddi disse. **Q**ui-
 bus paruz. vel quibz minū est. michi
 ignoscant: quibus autē satis est. non
 michi. sed deo mecū gratias congra-
 tulantes agant. **A**men.

Textus sancti Augustini de civitate
 dei magistrie impressus. explic feliciter.

Anno

lxxiiij.

Finito libro sit laus et gloria cristo.

Faint, illegible text in the left column, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the right column, possibly bleed-through from the reverse side.

Fragment of text from the adjacent page on the right, showing some decorative elements.